

**Кыргыз Республикасынын
Улуттук банкы**

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ФИНАНСЫ СЕКТОРУНУН
ТУРУКТУУЛУГУ ЖӨНҮНДӨ
ОТЧЕТ**

2017-жылдын ноябрь айы

Бишкек

РЕДАКЦИЯЛЫК КЕҢЕШ

Төрага: Жениш Н.
Кеңештин мүчөлөрү: Джусупов Т.
Айдарова А.
Каракожаев А.
Лелевкина Э.
Чалбаев С.

Жооптуу катчы: Усубалиев У.

Уюштуруучусу: Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде 2012-жылдын 17-августунда
каттоодон өтүп, № 1863 күбөлүккө ээ болгон.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2017

Басылманы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз кайсы болбосун формада, кандай болбосун каражаттар аркылуу басып чыгарууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басып чыгарууда жана которууда “Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет” басылмасына милдеттүү түрдө шилтеме келтирүү зарыл.

Басылманын мазмунуна тиешелүү суроолор менен төмөнкү дарекке кайрылууга болот:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы

Финансылык туруктуулукка мониторинг жүргүзүү бөлүмү

телефону: (+996 312) 61-22-46

факс: (+996 312) 61-07-30

электрондук почта: uusubaliev@nbkg.kg

Басылма жылына эки жолу кыргыз, орус жана англис тилдеринде басылып чыгат.

Сандардын тегеректелишинен улам, суммалоодо акыркы катарда дал келбестиктер келип чыгышы мүмкүн.

Мазмуну

КИРИШҮҮ	5
НЕГИЗГИ ТЫЯНАКТАР	7
I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫК ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК КОНЬЮНКТУРА	8
1.1. Макроэкономикалык шарттар жана тобокелдиктер.....	8
1.2. Финансы секторунун түзүмү	12
1.3. Финансы рынокторунун абалы.....	14
1.3.1. Валюта жана акча рынокторунун абалы.....	14
1.3.2. Баалуу кагаздар рыногунун абалы.....	15
1.4. Кыймылсыз мүлк рыногу.....	18
II. БАНК СЕКТОРУ	24
2.1. Негизги тенденциялар	24
2.2. Банк секторуна мүнөздүү тобокелдиктер.....	27
2.2.1. Кредиттик тобокелдик	27
2.2.2. Ликвиддүүлүк тобокелдиги.....	34
2.2.3. Концентрациялануу тобокелдиги	35
2.2.4. Валюта тобокелдиги.....	36
2.2.5. Пайыздык тобокелдик	38
2.2.6. “Дуушарлануу” тобокелдиги.....	39
2.2.7. Өлкөлүк тобокелдик.....	40
2.3. Банк секторун “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү	41
2.3.1. Кредиттик тобокелдикти “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү.....	41
2.3.2. Ликвиддүүлүк тобокелдигин “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү.....	42
2.3.3. Рынок тобокелдигин “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү.....	43
III. БАНКТЫК ЭМЕС ФИНАНСЫ-КРЕДИТ УЮМДАРЫ	44
3.1. Негизги тенденциялар	44
3.2. Банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын ишине мүнөздүү тобокелдиктер	47
3.3. БФКУ системасын стресс-тесттен өткөрүү.....	51
IV. ТӨЛӨМ СИСТЕМАЛАРЫ	53
V. ФИНАНСЫ СЕКТОРУНУН ИШИН ЖӨНГӨ САЛУУНУ ӨРКҮНДӨТҮҮ	56
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ФИНАНСЫЛЫК ТУРУКТУУЛУК КӨРСӨТКҮЧТӨРҮ ...	57
ГЛОССАРИЙ ЖАНА КЫСКАРТУУЛАРДЫН ТИЗМЕСИ	58

КИРИШҮҮ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы 2012-жылдан бери республиканын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчетту жарыялап келет. Республиканын финансы системасынын туруктуулугуна жалпы баа берүү менен коомчулукту тааныштыруу, мына ушул отчеттун негизги максаты болуп саналат.

Финансылык туруктуулук дегенден улам, финансылык тең салмаксыздык жана таасирлердин орун алышы шартында финансылык ортомчулук милдетин аткарууга өбөлгө түзгөн финансы мекемелеринин, финансы рынокторунун жана төлөм системаларынын жөнгө салынган жана үзгүлтүксүз ишин түшүнүү зарыл.

Жүргүзүлгөн мониторингдин жана финансылык туруктуулукка талдап-иликтөөлөрдүн натыйжалары, акча-кредит саясатынын негизги багыттарын иштеп чыгууда жана банк ишин жөнгө салууда, ошондой эле Кыргыз Республикасынын финансы-кредит уюмдарын өнүктүрүү стратегияларын иштеп чыгууда эске алынат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет, финансылык туруктуулук маселелерине кызыккан жактар жана финансы рыногунун катышуучулары үчүн каралган.

Кыстырмалардын тизмеси

1-кыстырма. Турак жай менен камсыз болуу индекси.....	21
2-кыстырма. Кыймылсыз мүлк рыногунда баанын өзгөрүүсүнүн банк секторуна таасирин стресстесттен өткөрүү.....	22
3-кыстырма. Коммерциялык банктардын кардарларына жүргүзүлгөн иликтөөлөрдүн жыйынтыктары	31
4-кыстырма. Коммерциялык банктардын кардарларын DTI жана LTV боюнча изилдөөнүн жыйынтыктары	32
5-кыстырма. Кыйыр валюта тобокелдиги аркылуу кредиттик тобокелдик	37
6-кыстырма. Концентрациялануу индексинин негизинде БФКУ системасынын ишине баа берүү.....	49

НЕГИЗГИ ТЫЯНАКТАР¹

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча макропруденциалдык талдап-иликтөөлөрдүн, эконометрикалык модель түзүү, финансылык болжолдоолор жана кайтарым стресс-тесттердин моделин түзүү жыйынтыктары финансы секторунун туруктуулугу жетиштүү деңгээлде экендигин тастыктайт.

Банк сектору үчүн өлкөлүк тобокелдик, мурдагыдай эле, орточо деңгээлде катталган. Кыргыз Республикасынын негизги соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндөгү макроэкономикалык чөйрөнүн начарлашы Кыргызстан банктарынын кардарларынын финансылык абалынын потенциалдуу начарлашынан улам банк секторуна кыйыр таасирин тийгизиши ыктымал.

Банк сектору үчүн негизги тобокелдиктердин бири катары концентрациялануу тобокелдиги саналат. Концентрациялануу тобокелдиги банк сектору үчүн мурдагыдай эле маанилүү болуп саналат. Ири карыз алуучулардын потенциалдуу дефолтко учурашы жана ири каржылоо булактарынын бир учурда агылып чыгышы (анын ичинде мамлекеттик сектор органдары жана мамлекеттик ишканалар) айрым банктарга терс таасирин тийгизиши мүмкүн.

Банктар аралык кредиттөө деңгээли төмөн болгондуктан “дуушарлануу”² тобокелдиги анчалык жогору эмес. Бул ошондой эле, банктар аралык кредиттөөдө күрөөлүк камсыздоонун болушу жана Кыргызстандын коммерциялык банктары ортосунда өз ара иш алып баруу деңгээлинин төмөндүгү менен шартталган.

Кыргызстандын банк секторун стресс-тесттен өткөрүү жыйынтыгы анын белгилүү бир макроэкономикалык таасирлерге туруктуу экендигин тастыктаган. Мында, өткөрүлгөн стресс-тесттер айрым банктар айкалыштырылган макроэкономикалык кесепеттерге туруштук бере албай калышы ыктымалдыгын көрсөткөн.

Кыргызстандын банк секторунун финансылык туруктуулук запасынын сакталып турушу байкалган. Эконометрикалык модель түзүү, финансылык болжолдоолордун жана кайтарым стресс-тесттердин моделин түзүү жыйынтыктары, мурдагыдай эле, 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча 2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырмалуу финансылык туруктуулук запасына ээ экендигин чагылдырат.

Бүтүндөй алганда, 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча Кыргызстанда төлөм системалары штаттык режимде иштеген, ал эми финансылык инфраструктурадагы системалуу тобокелдик деңгээли орточо катары бааланган.

Кыймылсыз мүлк рыногунда турак жай кыймылсыз мүлккө баа индекси жогорулагандыгы белгиленген.

¹ Бул басылмада, өткөн мезгилдерде банктар тарабынан киргизилген коррективкалоолорду эске алуу менен мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчеттогу маалыматтар пайдаланылган.

² Банктар аралык кредиттөөдө “дуушарлануу” тобокелдигин түшүндүрөт.

I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫК ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК КОНЬЮНКТУРА

1.1. Макроэкономикалык шарттар жана тобокелдиктер

Ички рынокту айыл чарба товарлары менен каныктыруу жана Улуттук банктын экономикага акчанын ашкере сунушталышын ооздуктоо саясаты инфляциянын орточо арымын шарттаган.

2017-жылдын биринчи жарымында экономиканын өсүш динамикасы алгылыктуу болгондугуна карабастан, өлкөдө макроэкономикалык тобокелдиктердин сакталышы турушу байкалган. Мында, негизги ооздуктоочу факторлор катары экономиканын төмөн деңгээлде диверсификацияланышы жана анын тышкы макроэкономикалык чөйрөдөн көз карандысыздыгы саналат.

Ички дүң өнүм (ИДӨ)

Бүтүндөй алганда, 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча экономиканын жогору өсүш арымы белгиленген. Бирок, 2017-жылдын II чейрегинде I чейрекке салыштырмалуу экономиканын өсүш арымы бир аз басаңдаган. Мындай басаңдоо, байланыш чөйрөсүндө узак убакыт бою төмөндөөгө байланыштуу келип чыккан. Кароого алынган мезгил ичинде ИДӨнүн³ өсүшү 6,4 пайызды түзгөн (2016-жылдын биринчи жарымында ИДӨнүн 3,1 пайызга төмөндөшү белгиленген), “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда ИДӨ 3,1 пайызга өскөн (2016-жылдын биринчи жарымында өсүш 1,0 пайыз чегинде калыптанган). Өсүш арымындагы айырмачылыктар “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларынын бүтүндөй экономикага, анын ичинде экспортко олуттуу таасирин тийгизүүсү сакталып тургандыгын тастыктайт.

Экономиканын өсүшүнө негизги алгылыктуу салым өнөр жай (5,2 п.п.), соода (0,7 п.п.), курулуш (0,3 п.п.) жана айыл чарба (0,1 п.п.) секторлору тарабынан кошулган, мында өсүшкө терс салым байланыш чөйрөсүндө (-1,2 п.п.) катталган.

Дефлятор 0,8 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, бул 2016-жылдын биринчи жарымынан 5,8 п.п. аз.

Өнөр жай секторунда 2017-жылдын январь-июнь айларындагы 31,3 пайызга өсүш 2016-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда, эң башкысы, пайдалуу кен байлыктарды өндүрүү (77,6 пайыз) жана иштеп чыгаруу өндүрүш көлөмүнүн көбөйүшү менен шартталган (31,4 пайыз).

Айыл чарбасында, 2016-жылдын биринчи жарымындагы 1,6 пайызга жогорулоого салыштырганда, 1,2 пайызга өсүш катталган. Мындай өсүш мал чарбачылыгы тармагындагы өндүрүш көлөмүнүн жогорулоосу менен шартталган.

Курулуш тармагында өсүш 4,8 пайызды түзгөн, ал негизги капиталга инвестициялардын 4,1 пайызга көбөйүүсү менен коштолгон. Курулуш тармагынын көлөмүнүн өсүшү курулуш подряддык жана башка капиталдык иштердин, сарптоолордун, ошондой эле имараттардын жана курулмалардын капиталдык жана утурумдук ремонт иштеринин көбөйүшү менен шартталган. Кароого алынган мезгил ичинде ички булактардын эсебинен каржыланган инвестициялар көлөмүнүн 0,1 пайызга жана тышкы булактардын эсебинен 17,0 пайызга өсүшү белгиленген.

³ Алдын ала алынган маалыматтар.

Кызмат көрсөтүүлөр тармагында катталган 0,02 пайызга жогорулоо, негизинен, транспорттук иш чөйрөсүндө (5,4 пайыз) жана соода жүргүзүү чөйрөсүндө (3,9 пайыз) өсүштүн эсебинен келип чыккан. Мында, байланыш чөйрөсүндө кыскаруу белгиленген (-25,9 пайыз).

1.1.1-таблица. Иштин айрым бир түрлөрүнүн ИДӨгө салымы
(пайыздар)

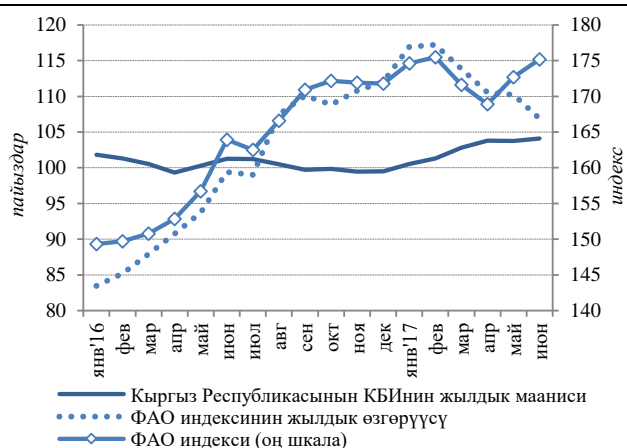
ИДӨ	январь-июнь					
	2016-ж.			2017-ж.		
	Салыштырма салмагы, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар	Өсүшкө салымы, пайыздык пункттар	Салыштырма салмагы, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар	Өсүшкө салымы, пайыздык пункттар
	100,0	-3,1	-3,1	100,0	6,4	6,4
Айыл чарба, токой чарбасы жана балык уулоочулук	9,5	1,6	0,2	8,9	1,2	0,1
Өнөр жайы	16,6	-20,0	-4,2	20,7	31,3	5,2
<i>Пайдалуу кендерди казып алуу</i>	0,9	30,0	0,3	1,7	77,6	0,7
<i>Иштетүү өндүрүшү (Кайра иштетүү өнөр жайы)</i>	13,5	-23,8	-4,2	16,7	31,4	4,2
<i>Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо (жабдуу)</i>	1,9	-11,9	-0,3	2,1	12,1	0,2
<i>Суу менен камсыздоо, тазалоо, калдыктарды иштетүүчү жана кайра пайдалануучу чийки затты алуу</i>	0,2	6,3	0,02	0,2	3,4	0,01
Курулуш	6,6	6,7	0,4	6,5	4,8	0,3
Көрсөтүлгөн кызматтар	54,6	1,8	0,9	52,3	0,02	0,01
<i>Дуң жана чекене соода; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо</i>	16,9	5,2	0,9	16,9	3,9	0,7
<i>Транспорт иш чөйрөсү жана жүктөрдү сактоо</i>	4,6	-2,7	-0,1	4,6	5,4	0,3
<i>Маалымат жана байланыш</i>	4,8	-3,1	-0,2	3,8	-25,9	-1,2
<i>Мейманканалар менен ресторандардын иши</i>	1,6	6,1	0,1	1,5	6,8	0,1
<i>Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу</i>	0,2	1,3	0,0	0,2	1,3	0,0
<i>Кыймылсыз мүлк операциялары</i>	3,3	-1,8	-0,06	3,1	-2,0	-0,07
<i>Кесиптик, илимий жана техникалык иш</i>	1,8	0,8	0,01	1,6	0,5	0,01
<i>Администрациялык жана көмөкчү иштер</i>	0,5	-1,7	-0,01	0,4	-2,6	-0,01
<i>Мамлекеттик башкаруу жана коргонуу; милдеттүү социалдык камсыздандыруу</i>	6,6	0,9	0,05	6,3	0,6	0,0
<i>Билим берүү</i>	8,9	2,6	0,2	8,4	2,6	0,2
<i>Саламаттыкты сактоо жана калкты социалдык жактан тейлөө</i>	3,4	1,4	0,04	3,5	1,3	0,04
<i>Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу</i>	0,7	1,4	0,01	0,7	2,3	0,02
<i>Тейлөө багытындагы башка иштер</i>	1,4	-1,9	-0,03	1,4	-2,3	-0,03
Азык-түлүктөн таза (субсидияларды эсептен алып салуу менен) салыктар	12,7	-3,1	-0,4	11,6	6,4	0,8

Булагы: КР УСК

Инфляция

2017-жылдын баш жагында инфляция нөлгө жакын деңгээлден жогорулап, апрель айынан тартып 4,0 пайызга жакын деңгээлде түптөлгөн. Инфляция динамикасы азык-түлүккө баалардын, өзгөчө жашылча жана жемиштерге баалардын өзгөрүшүнөн улам түптөлгөн. Кароого алынган мезгил аралыгында жашылчаларга суроо-талап жана сунуш катышынын төмөндөшү жана 2016-жылдагы төмөн базадан улам, мөмө-жемиш продукциясына баалар кыйла жогорулаган, мындан тышкары этке баалардын жылдык мааниде орточо өсүшү байкалган. Ушундан улам, азык-түлүк товарлар тобунун баа индекси терс көрсөткүчтөн оң көрсөткүчкө өткөн, бул инфляциянын жогорулоосун шарттаган. Бир катар индикаторлор Кыргыз Республикасындагы керектөө талабынын начарлашын тастыктаган, бул инфляциялык күтүүлөрдүн басаңдашы менен бирге өткөн жылдарда базалык инфляция компоненттеринин 7-8 пайыздан 4-5 пайызга чейин өсүш деңгээлинин төмөндөшүн түшүндүрөт.

1.1.1-график. Кыргыз Республикасынын КБИ динамикасы жана ФАО индекси

Булагы: КР УСК, www.fao.org

Мамлекеттик бюджет

2016-жылдан тартып мамлекеттин экономикалык өсүшкө түрткү берүүгө катышуусу кыйла жогорулагандыгы байкалган. Күндөлүк кирешелердин чыгашалардан артышына карабастан, капиталдык салымдарга орточо жогору чыгашалар мамлекеттик бюджеттин тартыштыгына алып келген, ал кароого алынган мезгилдин акырына 2,0 пайыз чегинде түптөлгөн. Бюджеттик кирешелердин түзүмү өзгөрүүсүз калып, төмөнкүчө катталган: бюджеттик кирешелердин 50 пайызынан көбү тышкы экономикалык инкердиктен салык алуунун эсебинен түптөлөт.

Мамлекет катышкан ири инвестициялык долбоорлор жүзөгө ашырылгандыгына байланыштуу мамлекеттик карыз жогору деңгээлде сакталып турат. 2017-жылдын июнь айынын акырына жалпы мамлекеттик карыз ИДӨгө карата 60,8 пайызды түзгөн⁴. Мында, максаттуу долбоорлорду каржылоо көпчүлүк учурда эл аралык финансылык уюмдардан тышкы карыз алуунун эсебинен жүзөгө ашырылат. Жалпы мамлекеттик карыз түзүмүндөгү тышкы карыздын үлүшү 91,2 пайызды, ал эми ички карыз үлүшү – 8,8 пайызды түзгөн.

1.1.2-таблица. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетинин негизги параметрлери

	2016-ж. январь-июнь айлары		2017-ж. январь-июнь айлары	
	млрд сом	ИДӨгө %	млрд сом	ИДӨгө %
Жалпы кирешелер (финансылык эмес активдерди сатууну кошо алганда)	61,8	34,2	69,9	36,0
анын ичинде: операциялык иштен кирешелер	61,8	34,2	69,8	36,0
финансылык эмес активдерди сатуу	0,1	0,0	0,0	0,0
Жалпы чыгашалар (финансылык эмес активдерди сатып алууну кошо алганда)	74,2	41,1	73,8	38,1
анын ичинде: операциялык иштен чыгашалар	56,4	31,2	59,3	30,6
финансылык эмес активдерди сатып алуу	17,8	9,8	14,6	7,5
Тартыштык (-) / Профицит (+)	-12,4	-6,9	-4,0	-2,0
Баштапкы тартыштык (-) / профицит (+)	-9,8	-5,4	-1,1	-0,6
Бюджетти каржылоо	20,5	11,4	11,7	6,0
Тышкы каржылоо	9,1	5,1	6,3	3,3
Ички каржылоо	11,4	6,3	5,4	2,8

Булагы: КР ФМ

⁴ Көрсөткүч ИДӨнүн өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтарынын негизинде түзүлгөн. ИДӨнүн доллар эквиваленти орточо алмашуу курсу боюнча эсептелген.

Макроэкономикалык тобокелдиктер

2017-жылдын биринчи жарымында экономиканын өсүш көрсөткүчтөрүнө таасирин тийгизген алгылыктуу факторлордун биринен болуп Кыргыз Республикасынын негизги соода боюнча өнөктөштөрү – ЕАЭБ өлкөлөрүндөгү экономикалык өсүштүн кайра калыбына келиши болгон, анын натыйжасында Кыргыз Республикасынын алар менен соода жүргүзүү көрсөткүчүнүн жакшыргандыгы байкалган. Мындай тенденция алгылыктуу таасир этүүнү, демек, 2017-жылдын акырына алгылыктуу өсүш арымынын сактылып туруу ыктымалдыгын тастыктайт. Мындан тышкары, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨнүн туруктуу өсүшү белгиленген. Мында, экономикада түзүмдүк проблемалар жана дүйнөлүк экономикада жагдай ар башкача түптөлүшү сакталып тургандыктан, макроэкономикалык тобокелдиктер сакталып турууда. Ички факторлор тууралуу сөз кылсак, 2017-жылдын биринчи жарымында акча которуулар алгылыктуу мааниде болгондугуна карабастан, ички суроо-талап терс мааниде катталган. Мындан тышкары, ИДӨнүн жалпы көрсөткүчүнүн “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларынын иш көлөмүнөн көз карандылыгы да сакталууда.

Инфляциянын максаттуу мааниден кыйла четтешинин негизги фактору катары азык-түлүккө баалардын олуттуу өзгөрүүсү саналат. Азык-түлүккө баалар республикада түшүм алууга, көпчүлүк учурда кыйла өзгөрүп турган эл аралык азык-түлүк рыногундагы жагдайга жараша белгиленет. Анткени, азык-түлүк товарлары Кыргыз Республикасынын үй чарбаларынын керектөө куржунунун жарымына жакынды түзөт (46 пайыз), бул инфляциянын түптөлүшүнө олуттуу таасирин тийгизет. Соода боюнча өнөктөш өлкөлөр менен кызматташууну күчөтүү өлкөлөр ортосунда товарларга суроо-талапты өз ара толуктоо жана компенсациялоо үчүн потенциал болуп саналат, бирок ушуну менен бирге Кыргыз Республикасынын рыногунда тышкы рыноктордогу товарлардын жетишсиздигинин инфляциялык таасирин тийгизүү тобокелдигин да шартташы ыктымал. Республиканын ички рынокторуна импорттолуучу товарлардын үлүшү олуттуу болгондуктан, алмашуу курстарынын жана тышкы рыноктордо белгиленген баалардын өзгөрүүсү республикада инфляцияга олуттуу таасирин тийгизиши мүмкүн.

Мамлекеттик чыгашаларды бара-бара көбөйтүү саясаты жүргүзүлгөндүгүнө жана Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясы алдында мурда алынган кредиттер боюнча карыздын бөлүгү кечилгендигине карабастан, өлкөнүн карыз оорчулугу жогору деңгээлде сакталып турууда, бул белгилүү бир тобокелдиктерди жаратат. Өлкөнүн карызынын олуттуу көлөмү мамлекеттин төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө терс таасирин тийгизиши мүмкүн, бул мамлекеттик финансылардын туруктуулугун начарлатат.

1.2. Финансы секторунун түзүмү

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун институционалдык түзүмүн коммерциялык банктар жана башка финансылык институттар (банктык эмес финансы-кредит уюмдары, камсыздандыруу компаниялары, инвестициялык жана пенсиялык фонддор, фондулук биржалар) түзгөн.

1.2.1-таблица. Финансы секторунун институционалдык түзүмү

(финансылык институттардын саны)

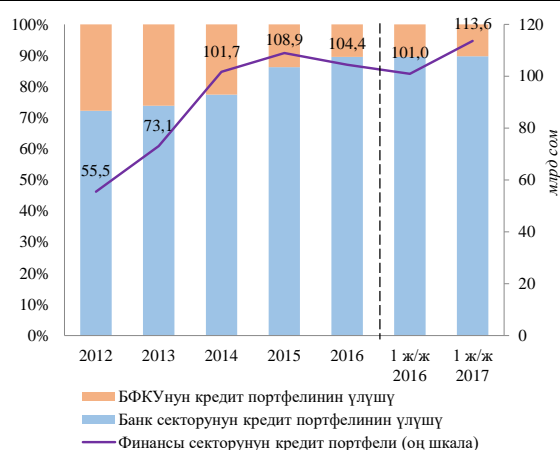
Финансы институттары	2014	2015	2016	1 ж/ж 2016	1 ж/ж 2017
Коммерциялык банктар	23	24	25	25	25
Башка финансылык компаниялар, анын ичинде:	689	656	704	663	690
Банктык эмес финансы-кредит уюмдары (БФКУ), анын ичинде:	660	627	673	633	659
Микрофинансылык уюмдар, анын ичинде:	215	172	162	168	159
микрокредиттик компаниялар	154	109	103	106	101
микрокредиттик агенттиктер	56	57	53	56	52
микрофинансылык компаниялар	5	6	6	6	6
“КСФК” ААКсы	1	1	1	1	1
Кредиттик союздар	135	125	116	119	114
Алмашуу бюролору	309	329	394	345	385
Камсыздандыруу компаниялары	17	17	19	18	19
Инвестициялык фонддор	9	9	9	9	9
Фондулук биржалар	1	1	1	1	1
Пенсиялык фонддор	2	2	2	2	2

Булагы: Улуттук банк, КР УСК

2017-жылдын биринчи жарымынын акырына банктардын жана БФКУлардын активдери 197,8 млрд сом же ИДӨгө карата 42,0 пайыз чегинде катталган.

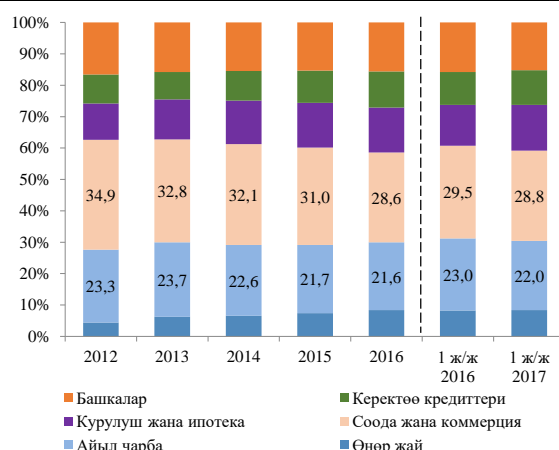
Кароого алынган мезгил ичинде банктардын жана БФКУлардын чогуу алгандагы кредит портфели 113,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 24,1 пайызды түзгөн. Финансы секторунун кредит портфелиндеги банктардын кредиттеринин үлүшү 0,2 п.п. көбөйүп, 2017-жылдын биринчи жарымынын акырына 89,7 пайыз чегинде түптөлгөн (1.2.1-график).

1.2.1-график. Кредит портфелинин түзүмү

Булагы: Улуттук банк

1.2.2-график. Финансы секторунун кредит портфелинин тармактык түзүмү

Булагы: Улуттук банк

Финансы секторунун кредит портфелинин тармактык түзүмүндө, мурдагыдай эле, соода жана айыл чарба чөйрөлөрүндө кредит портфелинин жогору концентрациялануусу белгиленген. Жогоруда көрсөтүлгөн экономика тармактарындагы финансы секторунун кредит портфелинин чогуу алгандагы үлүшү 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгынын акырында кредиттердин жалпы көлөмүнүн 50,8 пайызын же 57,7 млрд сомду түзгөн (1.2.2-график).

1.3. Финансы рынокторунун абалы

2017-жылдын биринчи жарымында ички валюта рыногунда жагдай АКШнын Федералдык резервдик системасынын (ФРС) базалык чени жогорулатылгандыгына карабастан, туруктуу катары белгиленген.

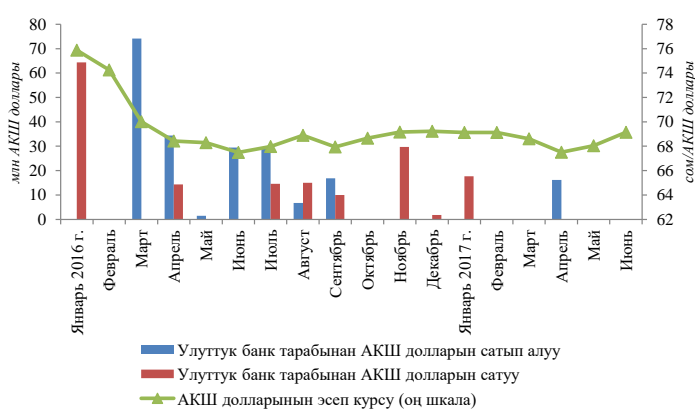
Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда рынок катышуучуларынын жигердүүлүгү төмөндөгөндүгү белгиленген, андан улам алардын наркын төмөндөтүү менен репо-операциялар боюнча бүтүмдөрдүн көлөмү азайгандыгы катталган. Ушуну менен бирге, улуттук валютадагы бүтүмдөрдүн төмөндөөсү да байкалган.

Мамлекеттик баалуу кагаздарга суроо-талаптын өсүшүнүн алкагында алардын кирешелүүлүгүнүн төмөндөөсү белгиленген. Мында, Улуттук банктын ноталарына суроо-талап кыскарган.

1.3.1. Валюта жана акча рынокторунун абалы

Валюта рыногу

1.3.1.1-график. АКШ долларынын рыногунда Улуттук банктын интервенцияларынын динамикасы

ФРС акча-кредит саясатын күчөткөндүгүнө (базалык чен 2017-жылдын биринчи жарымы ичинде 0,25 пайыздык пункттан эки жолу жогорулатылган) жана Россия Федерациясынын Борбордук банкы жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан жеңилдетилген акча-кредит саясаты жүргүзүлгөндүгүнө карабастан, отчеттук мезгилде Кыргыз Республикасынын ички валюта рыногунда алмашуу курсунун олуттуу өзгөрүүсү байкалган эмес. Ушуну менен катар, чет өлкө валютасына суроо-талап төмөндөгөндүгүнөн улам, сомго карата

ички басым басаңдагандыгы белгиленген.

АКШ долларынын сомго карата расмий алмашуу курсу 2017-жылдын биринчи жарымында 0,1 пайызга, 1 АКШ доллары үчүн 69,2301 сомдон 69,1367 сомго чейин төмөндөгөн.

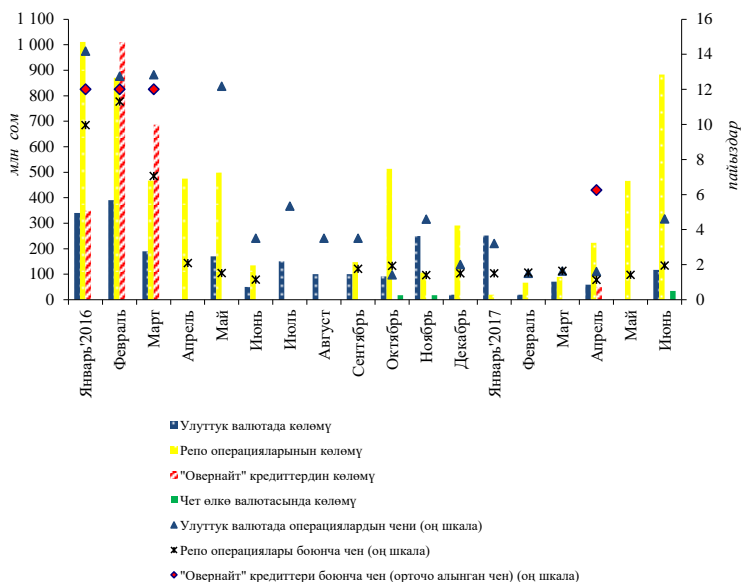
Мурдагыдай эле, алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө үчүн Улуттук банк чет өлкө валютасын сатуу сыяктуу эле сатып алуу боюнча валюталык интервенцияларды жүргүзгөн. Улуттук банктын чет өлкө валютасын нетто-сатуусу 2017-жылдын биринчи жарымында 1,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн: коммерциялык банктардан валютаны сатып алуу операцияларынын көлөмү 16,2 млн АКШ долларын, сатуу операциялары – 17,7 млн АКШ долларын түзгөн.

Акча рыногу

Кароого алынган мезгилде банк секторунда үстөк ликвиддүүлүк деңгээли жогору сакталып турушунун алкагында банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда коммерциялык банктардын жигердүүлүгүнүн төмөндөөсү белгиленген. Бүтүндөй алганда, репо-операциялары банктар аралык рынокто басымдуу абалды ээлеген. Мында, отчеттук мезгилде репо-операциялары 2016-жыл үчүн тиешелүү көрсөткүчкө караганда 49,5 пайызга төмөндөп, орточо салмактанган 1,7 пайыз чен боюнча (-5,6 п.п.) 1,7 млрд сомду түзгөн. "Овернайт" кредити инвестициялык эмес кредит болуп саналгандыктан, ал коммерциялык банктарга кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүктү колдоо үчүн

сунуштала тургандыктан, Улуттук банктын 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде кредиттерди аз көлөмдө сунуштоосу банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүк менен шартталган. Натыйжада "овернайт" кредиттеринин көлөмү 50,0 млн сомго чейин төмөндөгөн, бул 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 97,6 пайызга аз.

1.3.1.2-график. Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендеринин жана операциялардын көлөмүнүн динамикасы

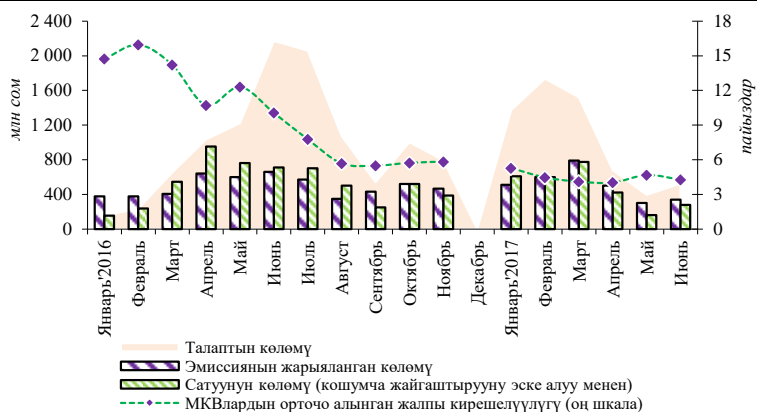
Улуттук валютадагы стандарттык банктар аралык кредиттик бүтүмдөр көлөмүнүн 3,1 пайыз (-9,6 п.п.) орточо салмактанган чен боюнча 518,4 млн сомго (-54,5 пайыз) чейин төмөндөшү катталган. Кароого алынган мезгилде чет өлкө валютасындагы бүтүмдөр 4,0 пайыз орточо салмактанган чен боюнча 34,1 млн сом эквивалентин түзгөн, ошол эле учурда 2016-жылдын ушул эле мезгилинде мындай бүтүмдөр келишилген эмес.

Үстөк ликвиддүүлүк деңгээли жогору болгондугунун алкагында 2016-жылдын биринчи жарымынын тиешелүү

көрсөткүчүнө салыштырганда "овернайт" депозитинин көлөмүнүн 68,0 пайызга, 1 244,1 млрд сомго чейин өсүшү белгиленген.

1.3.2. Баалуу кагаздар рыногунун абалы

1.3.2.1-график. МКВга суроо-талап, сунуштун көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

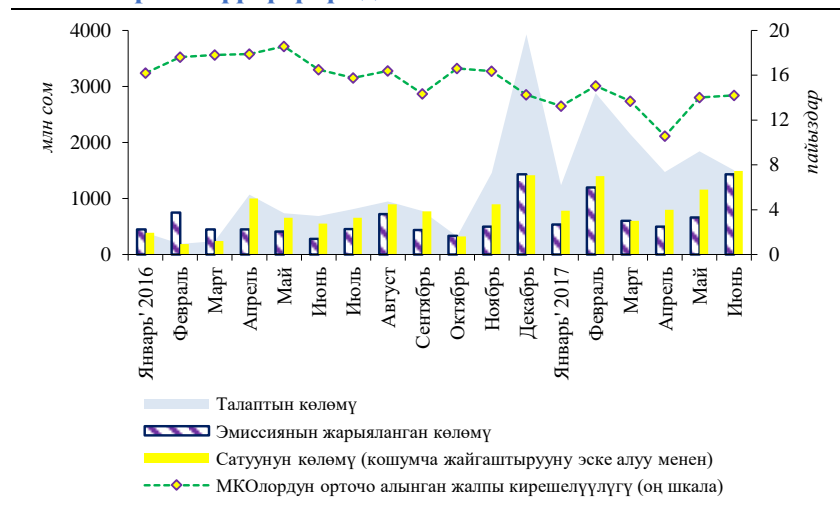
2017-жылдын январь-июнь айларында өткөн аукциондордо жарыяланган мамлекеттик казына векселдеринин (мындан ары – МКВ) эмиссиясынын жалпы көлөмү 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 0,6 пайызга, 3,1 млрд сомго чейин өскөн. Баалуу кагаздар рыногунун катышуучулары тарабынан суроо-талап 17,7 пайызга өскөндүгүнө карабастан, айкын сатуу көлөмү (кошумча жайгаштырууларды эске алуу менен) 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 15,5 пайызга

төмөндөп, 2,8 млрд сомду түзгөн.

Натыйжада, 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКВ көлөмү жыл башынан тартып 5,9 пайызга төмөндөп, 4,1 млрд сом өлчөмүндө түптөлгөн. Жалпы үлүшү 82,9 пайызды (+17,1 п.п.) түзгөн МКВга негизги ээлик кылуучулар катары коммерциялык банктар саналган; институционалдык инвесторлордун үлүшү 16,4 пайызды (-16,9 п.п.), ал эми юридикалык жак-резиденттер – 0,7 пайызды (-0,2 п.п.) түзгөн.

Мамлекеттик казына векселдерине суроо-талап көлөмүнүн жана сунуштоо көлөмүнүн кыйла жогорулоосу бардык мөөнөттүүлүк түрү боюнча кагаздардын кирешелүүлүгүнүн төмөндөөсү менен коштолгон – 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде МКВлардын орточо айлык кирешелүүлүгү 4,6 пайызды түзгөн (2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда -8,4 п.п.).

1.3.2.2-график. МКОго суроо-талап, сунуштун көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

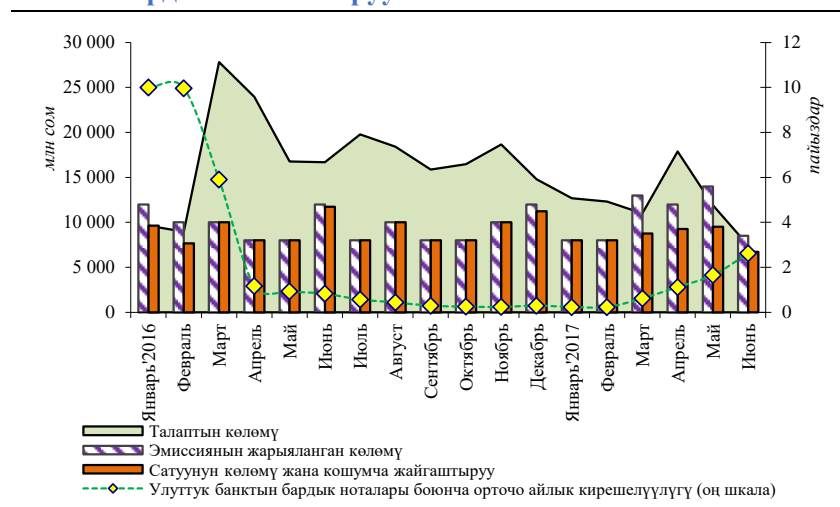

2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде Финансы министрлиги тарабынан эмитирленген мамлекеттик казына облигацияларды (мындан ары – МКО) жалпы сунуштоо көлөмү 4,9 млрд сомду түзгөн, бул 2016-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 76,5 пайызга көп. Бул рынокто, МКВ рыногунда сыяктуу эле, 2016-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 3,3 эсеге өскөн суроо-талаптын кыйла жогорулоосу байкалган.

Ушундан улам, Финансы министрлигинин МКОлорду кошумча жайгаштыруусу жалпы сатуу көлөмүн корректировкалап, жыйынтыгында баалуу кагаздарды сунуштоо көлөмү 26,6 пайызга, 6,2 млрд сомго чейин жогорулаган (2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 2,1 эсеге). Натыйжада, жүгүртүүдөгү мамлекеттик казына облигацияларынын көлөмү жыл башынан тартып 27,7 пайызга, 17,5 млрд сомго чейин өскөн.

Баалуу кагаздарды сунуштоо көлөмүнөн суроо-талап көлөмүнүн артышынын алкагында, МКВ боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөшү менен катар эле МКО боюнча кирешелүүлүктүн 13,5 пайызга чейин (-4,0 п.п.) төмөндөшү белгиленген.

График 1.3.2.3. Улуттук банктын ноталарына суроо-талап жана аларды жайгаштыруу

Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатына ылайык, кароого алынган мезгилде жайгаштырууга жалпы 63,5 млрд сом суммасына Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 жана 28 күндүк ноталары сунушталган (2016-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 жана 14 күндүк ноталары сунушталган эле), бул 2016-жылдын ушул эле мезгилиндеги көрсөткүчкө

салыштырганда 5,8 пайызга көп.

Улуттук банктын ноталарына суроо-талаптын 29,5 пайызга (73,2 млрд сомго чейин) кыскарышынын негизинде, эң башкысы, жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталар көлөмүнүн азаюусунун эсебинен жалпы сатуу көлөмү да 8,7 пайызга, 50,3 млрд сомго чейин төмөндөгөн. Алсак, жүгүртүү

мөөнөтү 7 күндүк ноталарды сатуу көлөмү 36,6 млрд сом (-28,2 пайыз) жана жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталар – 13,6 млрд сом чегинде түптөлгөн.

2017-жылдын биринчи жарымында өткөрүлгөн ноталар аукциондорунун жыйынтыгы боюнча жалпы орточо алынган кирешелүүлүк 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 3,7 п.п. төмөндөп, 1,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

1.4. Кыймылсыз мүлк рыногу

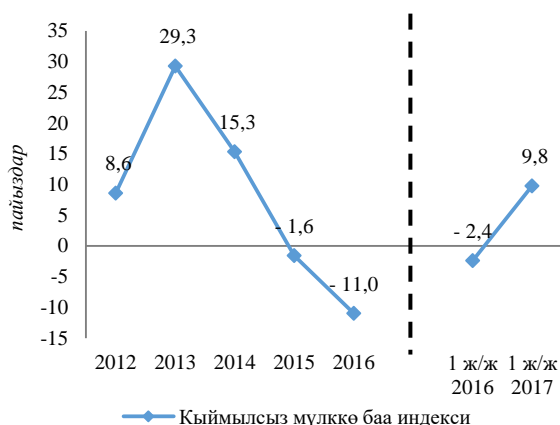
Кыргыз Республикасынын кыймылсыз мүлк рыногунда батирлерге (изилдөөгө алынган мезгил ичинде баанын жогорулоосу 6,8 п.п. түзгөн), ошондой эле жеке турак үйлөргө (баалардын жогорулоосу 14,4 п.п.) баалардын жогорулоосуна байланыштуу 2016-жылдын биринчи жарымына салыштырганда баа индексинин өсүшү байкалган⁵.

Кыймылсыз мүлккө баа деңгээлинин жогорулоосу, ошондой эле орточо эмгек акы деңгээлинин төмөндөшү турак жайга ээ болуу индексине алгылыксыз таасирин тийгизген.

Кыймылсыз мүлк рыногунун финансы секторуна карата тобокелдиктер орточо катары бааланган.

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасында 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда турак жай кыймылсыз мүлкүнө баа индексинин өсүшү байкалган (1.4.1. жана 1.4.2-графиктер).

1.4.1-график. Кыймылсыз мүлк рыногунда баа индексинин өсүш арымы

Булагы: КР МКК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

1.4.2-график. Кыймылсыз мүлк рыногунда базистик баа индексинин өсүш арымы⁶

Булагы: КР МКК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

2016-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча турак жайдын (батирлердин) 1 чарчы метринин орточо баасы Бишкек шаарында – 4,4 пайызга, Ош шаарында – 15,9 пайызга (1.4.3-график), ал эми жеке турак үйлөрдүн 1 чарчы метринин орточо баасы Бишкек шаарында – 9,4 пайызга, Ош шаарында - 31,1 пайызга жогорулаган (1.4.4-график).

⁵ Кыймылсыз мүлккө карата баа индексин түзүүдө Ласпейрес индексинин ыкмасы колдонулган. Негизинен Ласпейрестин индекси төмөнкүчө аныкталат:

$$L = (\sum_{i=1}^K Q_{oi}P_{ti} / \sum_{i=1}^K Q_{oi}P_{oi}) * 100,$$

мында K = кыймылсыз мүлк түрлөрүнүн саны;

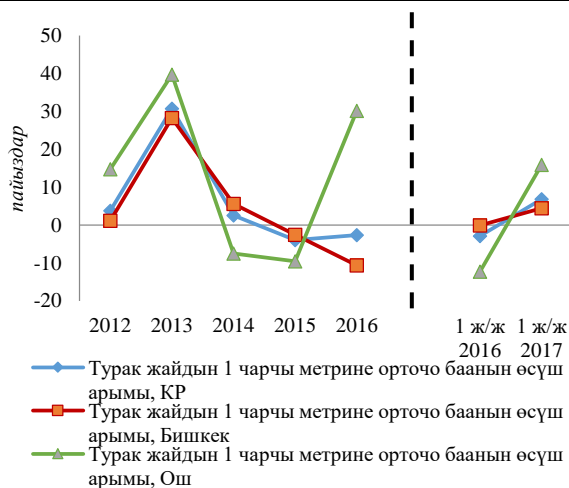
Q_{oi} = i түрүндөгү кыймылсыз мүлк объектисинин базистик мезгил ичиндеги саны;

P_{oi} = i түрүндөгү кыймылсыз мүлк объектисинин базистик мезгил ичиндеги баасы;

P_{ti} = i түрүндөгү кыймылсыз мүлк объектисинин базистик мезгил ичиндеги баасы..

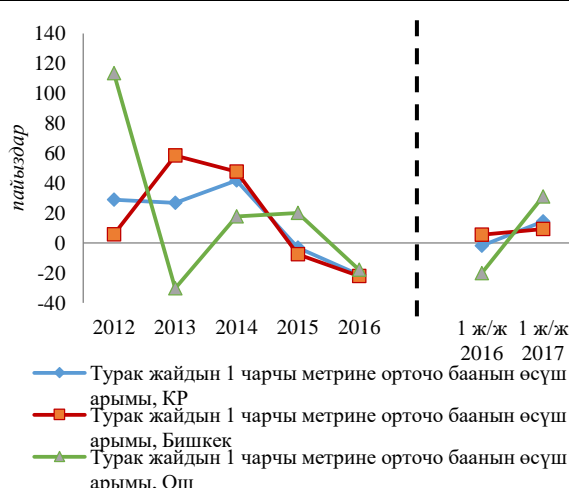
⁶ Базистик мезгил катары 2010-жыл үчүн маалыматтар алынган.

1.4.3-график. Турак жайларга баанын өзгөрүү динамикасы

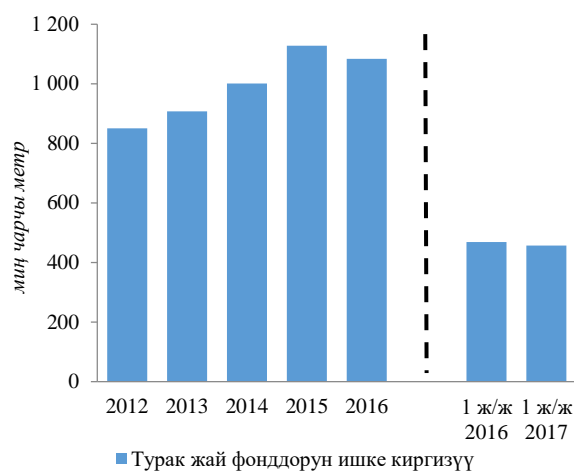
Булагы: КР МКК, КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

1.4.4-график. Жеке турак үйлөргө баанын өзгөрүү динамикасы

Булагы: КР МКК, КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

1.4.5-график. Турак жайды пайдаланууга берүү динамикасы

Булагы: КР МКК, КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү
Эскертүү: бир мезгил ичиндеги маалыматтар

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча эксплуатацияга берилген турак жай фонддарынын чогуу алгандагы көрсөткүчүнүн төмөндөшү өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 2,6 пайызды түзгөн (1.4.5-график). Эксплуатацияга берилген кыймылсыз мүлктүн негизги үлүшү, мурдагыдай эле, Бишкек шаарына, Чүй областына, ошондой эле Ош шаарына, Ош областына туура келген (1.4.1-таблица).

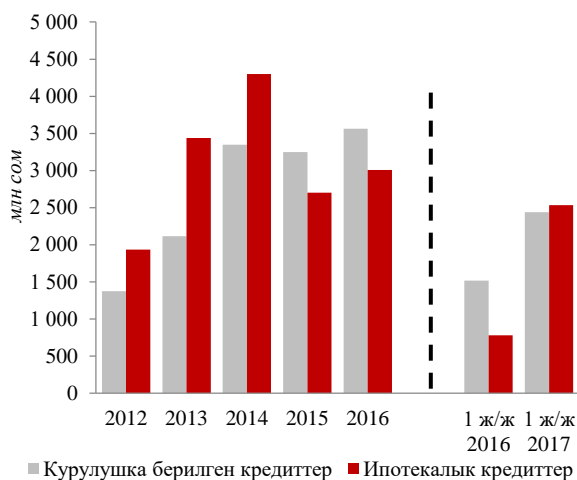
1.4.1-таблица. Пайдаланууга берилген турак жай аянтынын географиялык түзүмү

	2016-жылдын 1-жарым жылдыгы		2017-жылдын 1-жарым жылдыгы	
	Берилүүчү жалпы аянттар, миң чарчы метр	Жалпы аянтынан салыштырма салмагы, %	Берилүүчү жалпы аянттар, миң чарчы метр	Жалпы аянтынан салыштырма салмагы, %
Бишкек шаары жана Чүй областы	242,3	51,7	187,4	41,0
Ош шаары жана Ош областы	85,4	18,2	99,2	21,7
КРнын башка областтары	141,1	30,1	170,0	37,2
Бардыгы болуп	468,8	100,0	456,6	100,0

Булагы: КР УСК

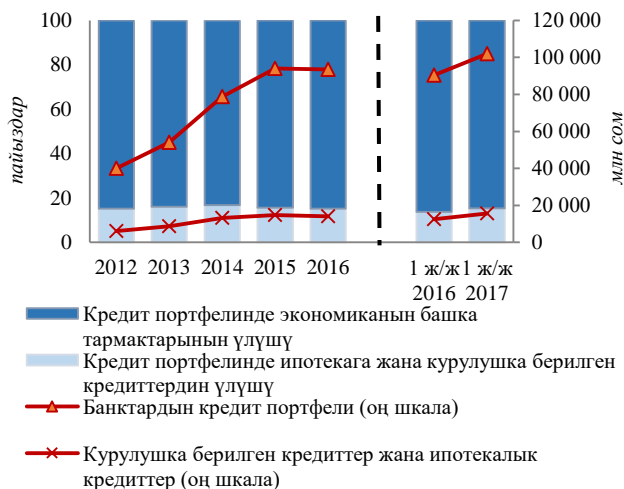
Ипотекалык кредиттердин жана курулушка кредитордун жалпы көлөмү 5,0 млрд сомду түзгөн (1.4.6-график).

1.4.6-график. Бир мезгил ичиндеги курулушка жана ипотекага берилген кредиттердин көлөмү

Булагы: Улуттук банк
Эскертүү: бир мезгил ичиндеги маалыматтар

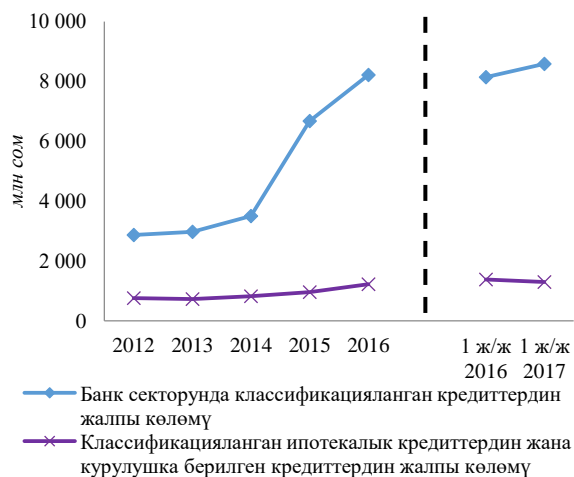
1.4.7-график. Коммерциялык банктардын кредит портфелинде курулушка жана ипотекага берилген кредиттердин чогуу алгандагы үлүшү

Булагы: Улуттук банк
Эскертүү: бир мезгилдин аягына алынган маалыматтар

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча коммерциялык банктардын ипотека жана курулушка чогуу алгандагы кредит портфели өткөн жылдын ушул эле мезгилиндеги көрсөткүчкө караганда 25,0 пайызга жогорулоо менен 15,6 млрд сомду түзгөн. Коммерциялык банктардын кредит портфелиндеги курулушка жана ипотекага кредиттердин жалпы салыштырма салмагы 15,3 пайызды түзгөн, бул 2016-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 1,5 п.п. көп.

1.4.8-график. Классификацияланган кредиттердин динамикасы

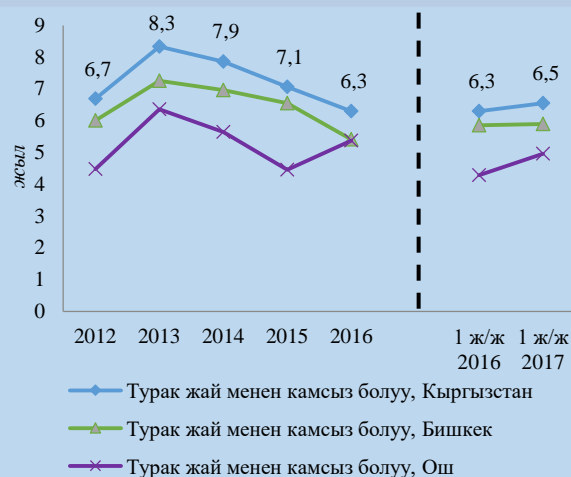
Булагы: Улуттук банк

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча курулушка жана ипотекага классификацияланган кредиттердин чогуу алгандагы көлөмү 1 298,9 млн сом чегинде түптөлгөн (1.4.8-график).

1-кыстырма. Турак жай менен камсыз болуу индекси

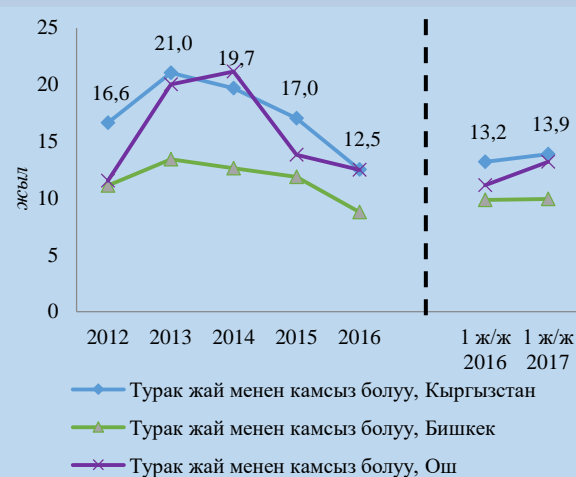
2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча өткөн жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда Кыргыз Республикасында турак жай менен камсыз болуу деңгээли бир аз төмөндөгөндүгү белгиленген (индекс мааниси 0,2 жылга жогорулаган). Бул, кыймылсыз мүлккө баалардын өсүш арымынын орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынан артышы менен шартталган (1.4.9-график).

1.4.9-график. Минималдуу керектөө бюджетин эске албаганда, турак жай (батир) менен камсыз болуу индекси

Булагы: КР УСК, МКК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

1.4.10-график. Минималдуу керектөө бюджетин эске алганда, турак жай (батир) менен камсыз болуу индекси

Булагы: КР УСК, МКК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча республикада 54 чарчы метр аянттындагы батир сатып алуу үчүн 6,5 жыл бою бардык эмгек акыны топтоо зарыл.

Отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасында 15 157,2 сом өлчөмүндөгү минималдуу керектөө бюджетине ээ үй-бүлө турак жай сатып алуу үчүн 13,9 жыл бою каражаттарын топтоосу зарыл (1.4.10-график).

2-кыстырма. Кыймылсыз мүлк рыногунда баанын өзгөрүүсүнүн банк секторуна таасирин стресс-тесттен өткөрүү⁷

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча банктардын кредит портфелиндеги күрөөгө коюлган кыймылсыз мүлк менен камсыздалган кредиттердин үлүшүнө бардык кредиттер санынын 53,5 пайызы туура келген (“ФИНКА Банк” ЖАКты жана “Банк Компаньон” ЖАКты эске албаганда).

Банк секторунда кредиттик тобокелдиктер күрөөгө коюлган кыймылсыз мүлк наркынын кредит боюнча төлөө калдыгынан төмөн болушу жана карыз алуучунун кредитти төлөөдөн баш тартуу мүмкүндүгү менен шартталган.

Стресс-тесттер⁸ орду жабылбай калган ссудалардан келип чыгышы ыктымал болгон жоготууларга сандык баа берүү, ошондой эле иши кыйла начарлаган банктарды (банктар тобун) аныктоого багытталган.

1-схема. Кыймылсыз мүлк рыногунда баанын өзгөрүүсүнүн банк секторунда кредиттик тобокелдик деңгээлине тийгизген таасирине жүргүзүлгөн стресс-тесттин жыйынтыктары

* 2008-жыл жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасында кыймылсыз мүлккө баа 23 пайызга төмөндөгөн.

Стресс-тестке кошумча кыймылсыз мүлккө баалардын төмөндөшүнүн чектүү деңгээли аныкталган, мында банктар потенциалдуу негизде чыгым тарта башташат. Кыймылсыз мүлккө баа төмөндөгөн шартта банк сектору – 23 пайыз, ал эми ири банктар – 40 пайыз өлчөмүндө чыгымга дуушарланышат.

2-схема. 2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча өткөрүлгөн стресс-тест жыйынтыгына салыштырма талдап-иликтөө жүргүзүү

	2016-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча стресс-тест	2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча стресс-тест
Банк сектору	1-сценарий: ----- 2-сценарий: ----- 3-сценарий: -10,5 млрд сом	1-сценарий: ----- 2-сценарий: ----- 3-сценарий: -18,6 млрд сом
Ири банктар	1 жана 2-сценарийлер: ----- 3-сценарий: -3,8 млрд сом	1 жана 2-сценарийлер: ----- 3-сценарий: -3,4 млрд сом
Баа төмөндөгөн учурда кредиттик тобокелдикке дуушарланышы ыктымал болгон банктар	6 банк	6 банк
Кыймылсыз мүлккө баанын төмөндөшүнүн чектүү деңгээли	банк сектору боюнча: 33%	банк сектору боюнча: 23%
Капитал шайкештиги ченемин бузуу тобокелдиги келип чыгышы ыктымал болгон баанын төмөндөө деңгээли	банк сектору боюнча: 57%	банк сектору боюнча: 50%

⁷ Стресс-тесттер, коммерциялык банктар тарабынан 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча сурамжылоонун негизинде сунушталган маалыматтардын негизинде жүргүзүлгөн.

⁸ Коммерциялык банктарда сурамжылоолордун негизинде.

Стресс-тест боюнча эсептерде банктардын саясаты эске алынган эмес, ага ылайык банктар күрөөгө коюлган кыймылсыз мүлккө бааны күрөөнүн рыноктук наркынан 20 пайызга чейин төмөндөтүшү мүмкүн. Ушуну эске алуу менен кыймылсыз мүлккө бааны төмөндөтүүнүн чектүү мааниси 20 пайызга жогорулашы ыктымал.

II. БАНК СЕКТОРУ

2017-жылдын биринчи жарымында банк секторунун негизги көрсөткүчтөрүнүн: активдердин, кредит портфелинин жана ресурстук базанын 2016-жылдын ушул эле мезгилиндеги көрсөткүчкө салыштырганда өсүшү байкалган.

Банк секторунун негизги көрсөткүчтөрүнүн өсүш арымынын экономиканын өсүш арымынан артышы шартында, банктардын финансылык ортомчулук деңгээлинин жогорулоосу сакталып турган.

Бүтүндөй алганда, стресс-тест жыйынтыктары банк секторунда тобокелдиктер деңгээли орточо экендигин тастыктаган.

2.1. Негизги тенденциялар

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча⁹ Кыргыз Республикасынын аймагында 25 коммерциялык банк (Пакистан Улуттук банкынын Бишкектеги филиалын кошо алганда) жана банктардын 319 филиалы иш алып барган, анын ичинде 17 банк – чет өлкөлүк капиталдын катышуусунда, алардын ичинен 14 банк – 50 пайыздан жогору өлчөмдөгү чет өлкөлүк капитал катышкан). Республиканын бардык банктык мекемелери ишкердик түрү боюнча универсалдуу болуп саналат.

Активдер

Бүтүндөй алганда отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча банк секторунун активдер көлөмүнүн өсүшү белгиленген. 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча банк секторунун активдери 2016-жылдын биринчи жарымына караганда 5,2 пайызга жогорулап, 183,8 млрд сом чегинде түптөлгөн (2.1.1-график).

2.1.1-график. Банк секторунун активдеринин динамикасы

Активдердин өсүшү негизинен төмөнкүлөрдүн көбөйүүсүнүн эсебинен камсыздалган:

- кредит портфелинин 12,7 пайызга же 11,5 млрд сомго;
- баалуу кагаздардын 18,3 пайызга же 2,4 млрд сомго.

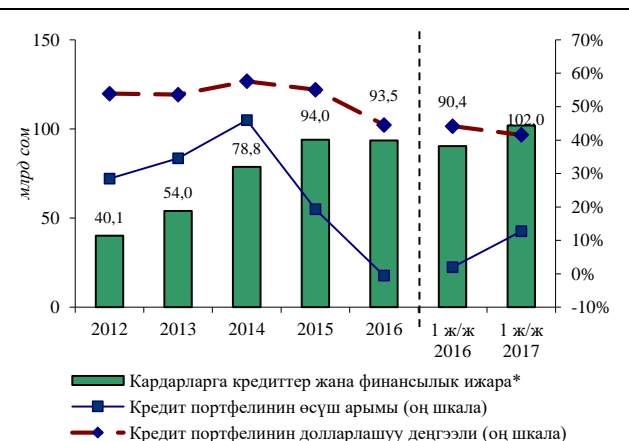
Кредит портфелинин салыштырма салмагы активдер түзүмүнүн 55,5 пайызын түзгөн.

Кредит портфели

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча банк секторунун кредит портфелинин долларлашуу деңгээли өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 2,6 п.п. төмөндөп, 41,6 пайызды түзгөн (2.1.2-график).

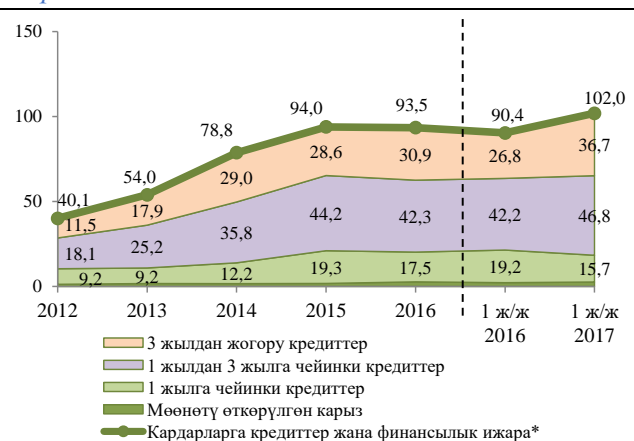
⁹ Маалыматтар, коммерциялык банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетуна ылайык келтирилген.

2.1.2-график. Банк секторунун кредит портфелинин динамикасы

*ФКМге берилген кредиттерди жана атайы РППУну эске албаганда

2.1.3-график. Кредит портфелинин мөөнөттүүлүк боюнча түзүмү
млрд сом

*ФКМге берилген кредиттерди жана атайы РППУну эске албаганда

Кредит портфелинин мөөнөттүүлүк боюнча түзүмүнүн негизги үлүшү 1 жылдан 3 жылга чейинки орто мөөнөттүү кредиттерге туура келип, 2017-жылдын биринчи жарым жылынын акырына 45,9 пайызды же 46,8 млрд сомду түзгөн (2.1.3-график).

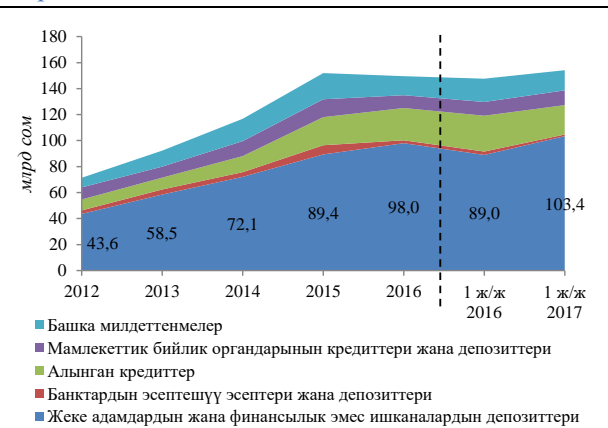
Милдеттенмелер

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын банк секторунун милдеттенмелери өткөн жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 4,4 пайызга артып, 154,2 млрд сом чегинде калыптанган.

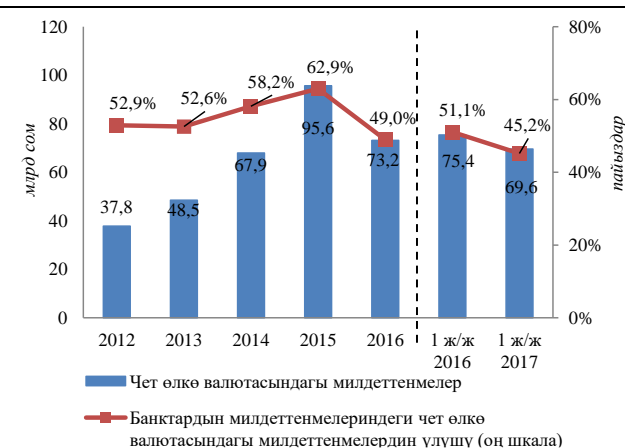
Жеке адамдардын жана финансылык эмес ишканалардын депозиттери 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгында 16,2 пайызга жогорулап, 103,4 млрд сом чегинде түптөлгөн (2.1.4-график). Жеке адамдардын жана финансылык эмес ишканалардын депозиттеринин салыштырма салмагы банктардын милдеттенмелеринин 67,1 пайызын түзгөн.

Тартылган каражаттардын жалпы көлөмүндө чет өлкө валютасындагы милдеттенмелердин үлүшү 5,9 п.п. азайып, 45,2 пайызды же 69,6 млрд сомду түзгөн (2.1.5-график).

2.1.4-график. Банктардын милдеттенмелеринин ресурстар булагы боюнча түзүмү
млрд сом

2.1.5-график. Банктардын чет өлкө валютасындагы милдеттенмелери
млрд сом

Финансылык натыйжалар

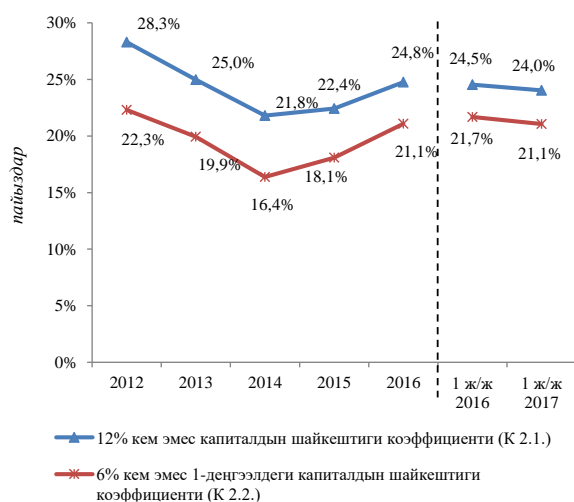
2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда рентабелдүүлүк¹⁰ көрсөткүчүнүн жакшыруусу белгиленген:

- ROA 0,7 пайызды түзгөн;
- ROE 4,5 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Банк секторунун таза пайдасы 633,1 млн сомду түзгөн.

Капитал шайкештиги

2.1.6-график. Капиталдын шайкештиги коэффициенттеринин динамикасы пайыздар

Капитал шайкештиги нормативинин минималдуу мааниси 12 пайыз деңгээлинде белгиленген шартта бул көрсөткүч 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча өткөн жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 0,5 пайыздык пунктка азаюу менен 24,0 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (2.1.6-график).

Капитал шайкештигинин төмөндөшү, тобокелдик жана баланстан тышкаркы милдеттенмелер боюнча салмактанган активдердин өсүш арымынын (+10,4%) таза суммардык капиталдын өсүш арымынан (+8,1%) артышынан улам келип чыккан.

Мында, бүтүндөй алганда, капитал шайкештигинин белгиленген нормативдик деңгээли сакталган шартта, 2017-жылдын

биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча түптөлгөн банк секторунун капитал шайкештигинин айкын деңгээли тобокелдүү жана кирешелүү активдер көлөмүн 2,0 эсеге кошумча көбөйтүүгө мүмкүндүк берет.

Жогоруда белгиленгендер банк секторунун терс таасирлерге туруктуулугун, ошондой эле финансылык ортомчулук деңгээлин жана келечекте банк секторунун натыйжалуу ишин жогорулатуу үчүн белгилүү бир потенциал бар экендигин тастыктайт.

¹⁰ ROA жана ROE көрсөткүчтөрү жылдык мааниде сунушталган.

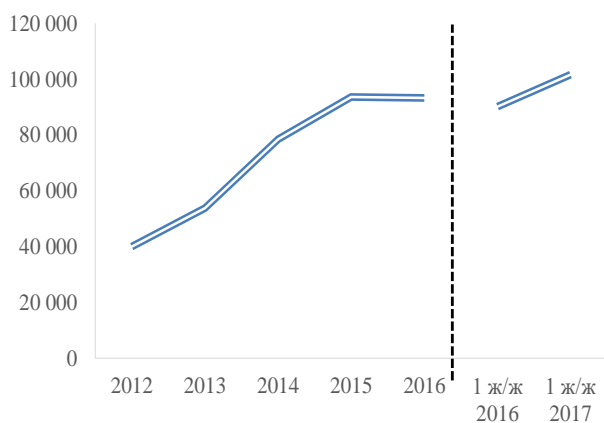
2.2. Банк секторуна мүнөздүү тобокелдиктер

2.2.1. Кредиттик тобокелдик

Кредиттик тобокелдик банк ишине мүнөздүү негизги тобокелдиктердин бири болуп саналат. Банктардын кредит портфелиндеги классификацияланган кредиттердин үлүшү 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 9,0 пайыздан 8,4 пайызга чейин төмөндөгөн (2.2.2-график).

2.2.1-график. Кредит портфелинин динамикасы

млн сом

2.2.2-график. Кредит портфелинин сапаты

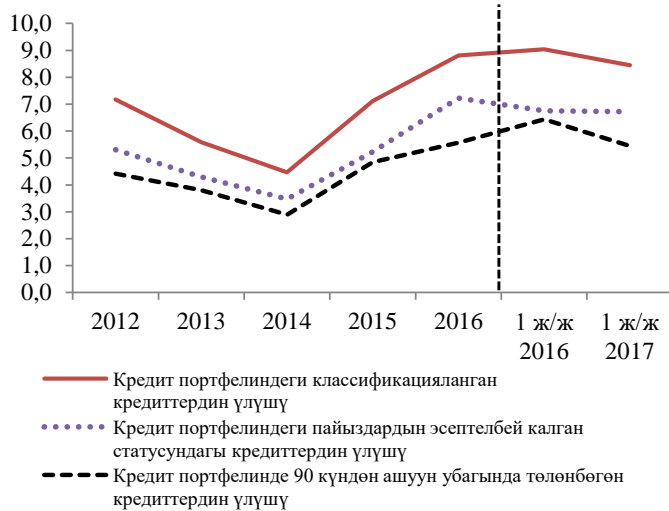

Коммерциялык банктардын кредит портфелинин сапатына баа берүү үчүн кредиттерди классификациялоо системасы¹¹ пайдаланылат, ал кредиттер кайтарылбай калгандыгынын натыйжасында келип чыгышы ыктамал болгон потенциалдуу чыгымдардын деңгээлин аныктоого жана тиешелүү камдарды түзүү аркылуу аларды өз убагында компенсациялоого мүмкүндүк берет (2.2.3-график).

Активдердин кайтарылбай калышы тобокелдигинин көрсөткүчү (атайы РППУнун жана кредит портфелинин катышы) 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча 4,7 пайыз деңгээлинде орун алган.

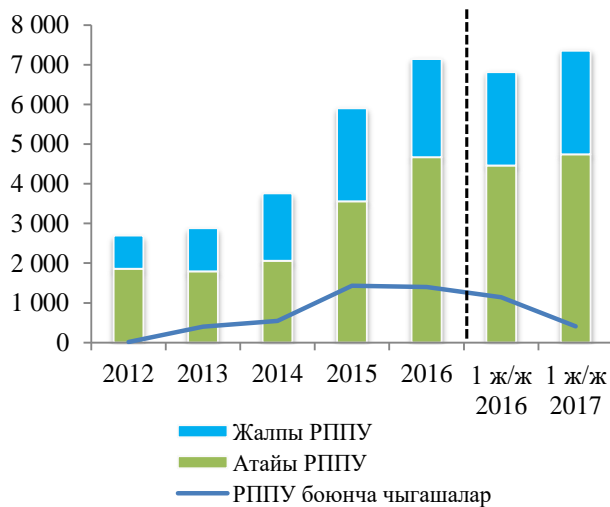
¹¹ Кредит портфелинин сапатына баа берүү максатында, кардардын банк алдында өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгүнө жараша бардык кредиттерди алты категорияга бөлүү каралган (классификациялардын начарлоосу боюнча): нормалдуу, канааттандырарлык, байкоого алынган, субстандарттык, шектүү жана жоготуулар. Берилген каражаттарды кайтарып берүү көз карашынан алганда кыйла алгылыксыз мүнөздөмөгө ээ акыркы үч категориядагы кредиттерди “иштебеген” же “классификацияланган” кредиттерге кошуу кабыл алынган. Кредиттердин көрсөтүлгөн алты категориясынын ар бирине банк ошол категорияга ылайык келген, берилген кредиттердин суммасынан пайыз катары аныкталган кам түзүүгө милдеттүү.

2.2.3-график. Кредит портфелинин сапаттык көрсөткүчү пайыздар

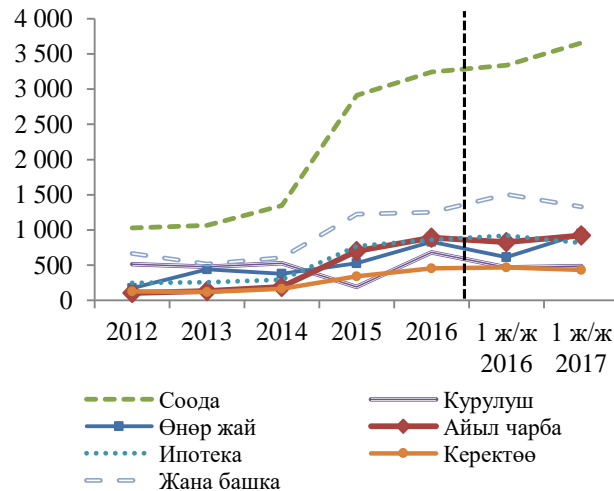

Коммерциялык банктар тарабынан түзүлгөн чогуу алгандагы камдар көлөмү жалпы кредит портфелинин 7,2 пайызын түзгөн (2016-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча бул көрсөткүч 7,6 пайыз деңгээлинде катталган эле). Мында, отчеттук мезгил ичинде атайы РППУнун үлүшү камдардын жалпы көлөмүнүн 64,5 пайызын ээлеген (2.2.4-график).

2.2.4-график. Жалпы жана атайын камдар млн сом

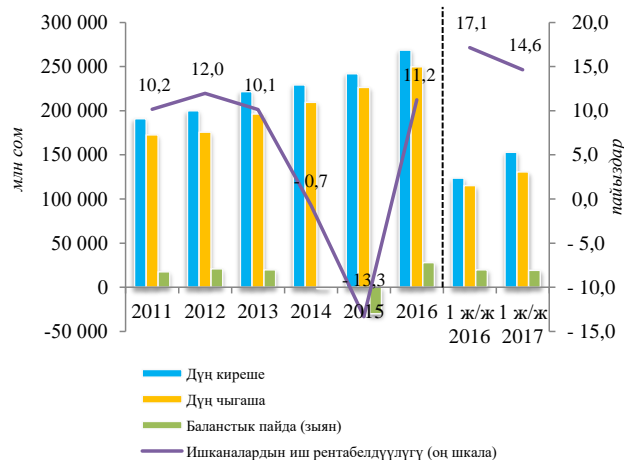
2.2.5-график. Экономиканын тармактары боюнча классификацияланган кредиттер көлөмү млн сом

2017-жылдын биринчи жарымынын акырына кредиттик тобокелдиктердин кыйла концентрациялануусу, мурдагыдай эле, экономиканын тоорук тармагында байкалган (2.2.5-график).

Орто жана ири ишканалардын финансылык абалы

2.2.6-график. Ишканалардын финансылык-чарбалык ишинин натыйжалары

Булагы: КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

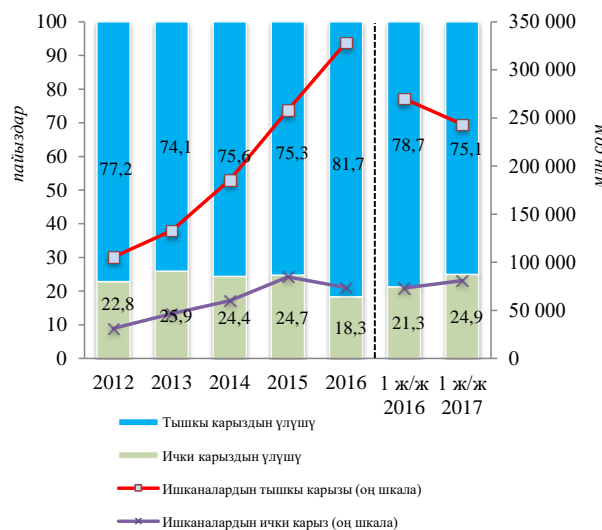
- баланстык киреше 19,1 млрд сом өлчөмүндө түптөлгөн;
- ишканалардын иш рентабелдүүлүгү 14,6 пайыз чегинде калыптанган.

Корпоративдик сектор ишканаларынын дүң карызы 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 5,5 пайызга төмөндөө менен 324,2 млрд сомду же ИДӨгө карата 68,8 пайызды түзгөн.

Корпоративдик сектордун тышкы карызы 2017-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 9,9 пайызга төмөндөө менен 243,4 млрд сом же ИДӨгө карата 51,6 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн (2.2.7 жана 2.2.8-графиктер).

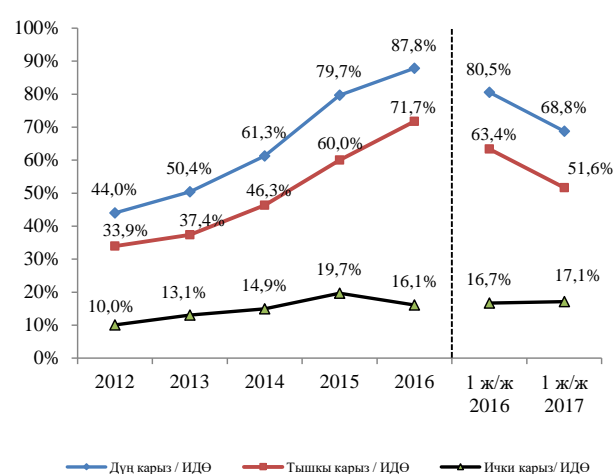
2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча корпоративдик сектор ишканаларынын ички карызы 2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 10,6 пайызга жогорулап, 80,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 17,1 пайызды түзгөн.

2.2.7-график. Корпоративдик сектордун тышкы жана ички карызынын динамикасы

Булагы: КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

2.2.8-график. Корпоративдик сектордун карыз туруктуулугунун көрсөткүчтөрү

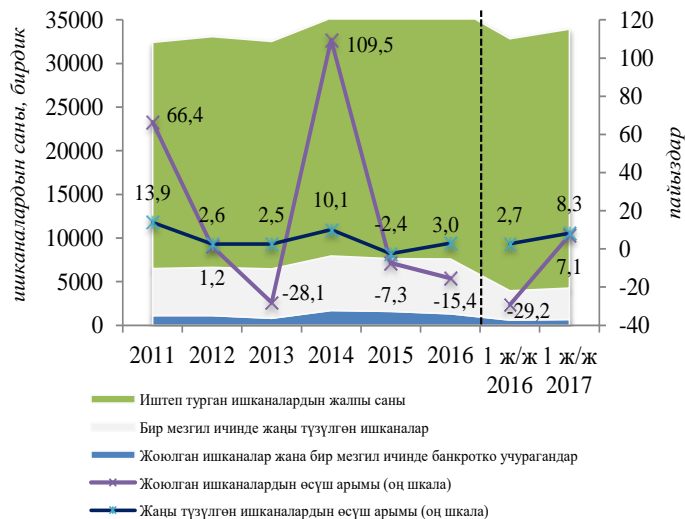
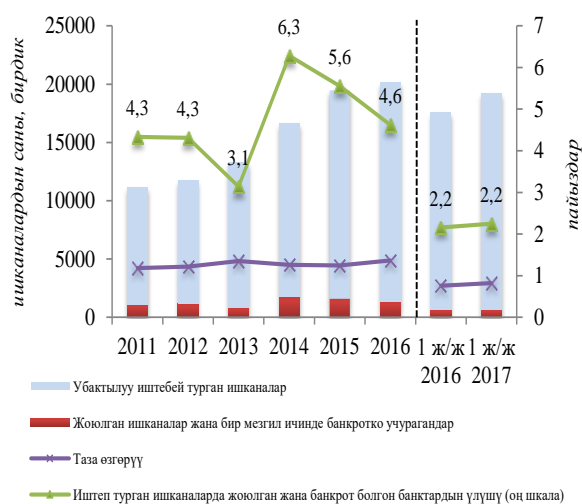

Булагы: КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Корпоративдик сектордун иш жигердүүлүгү

Кароого алынган мезгилде корпоративдик сектордун иш жигердүүлүгү бир аз басаңдагандыгы байкалган. Атап айтканда, убактылуу иш алып барбаган ишканалардын саны көбөйгөн (2016-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 10,0 пайызга), ошондой эле жаңы түзүлгөн ишканалардын саны да көбөйгөн (2016-жылдын биринчи жарымына салыштырганда 7,1 пайызга).

2.2.9-график. Корпоративдик сектордун иш жигердүүлүгү

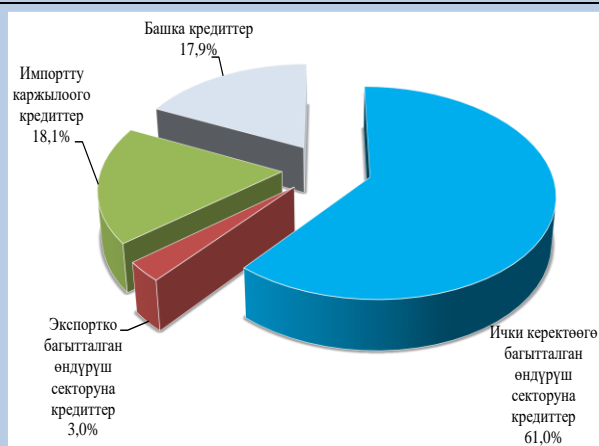

Булагы: КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

3-кыстырма. Коммерциялык банктардын кардарларына жүргүзүлгөн иликтөөлөрдүн жыйынтыктары

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча карыз алуучуларга сунушталган кредиттердин олуттуу бөлүгү (карыз алуучулардын кредиттеринин чогуу алгандагы көлөмүнүн 57,1 пайызы), мурдагыдай эле, экономиканын өндүрүш секторуна туура келген¹², бул банк секторунун ИДӨнү калыптандырууга катышкандыгын жана сунушталган кредиттердин 1/10 бөлүгүнөн көбү (12,7 пайыз) импортту каржылоого багытталгандыгын (2.2.11-график) тастыктайт.

2.2.10-график. 2016-жылдын 30-июнуна карата кредиттердин тармактык түзүмү

2.2.11-график. 2017-жылдын 30-июнуна карата кредиттердин тармактык түзүмү

Жергиликтүү банктардын кредит портфелинин 64,3 пайызы өндүрүш секторуна (ИДӨ) жана 13,1 пайызы – импортту каржылоого багытталган. Чет өлкө банктары да негизинен экономиканын өндүрүш секторун кредиттөөдө (52,5 пайыз), ал эми импортту каржылоого багытталган кредиттердин үлүшү кароого алынган мезгил ичинде кредит портфелинин 12,5 пайызын түзгөн (2.2.12-график).

2.2.12-график. 2017-жылдын 30-июнуна карата банктардын топтору жана менчик формалары боюнча кредиттердин тармактык түзүмү

Булагы: Коммерциялык банктар ишке ашырган сурамжылоолордон алынган маалыматтар

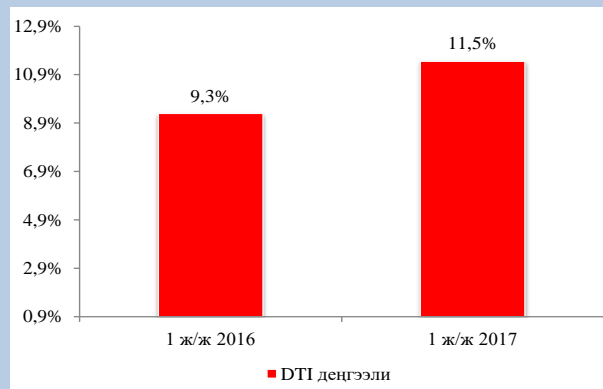
¹² Өндүрүш сектору дегенден улам, банк кардарларынын товарларды өндүрүүгө жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоого (курулуш, байланыш кызматтары жана ТКС, транспорттук кызматтар, кыймылсыз мүлктү ижарага алуу, мейманканалар, тойканалар ж.б.) байланыштуу ишин түшүндүрөт.

4-кыстырма. Коммерциялык банктардын кардарларын DTI жана LTV боюнча изилдөөнүн натыйжалары

Карыз алуучулардын төлөөгө жөндөмдүүлүгү

DTI көрсөткүчү боюнча банктардын 15 ири кардарларынын карыз оорчулугу эсептелинуучү деңгээл 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча 11,5 пайызды түзгөн.

2.2.13-график. Банктардын 15 ири карыз алуучу боюнча DTI деңгээли

Банктар тобу боюнча алып караганда көбүрөөк карыз оорчулугу **ири** жана **орто банктардын** ири карыз алуучуларында байкалган (карыз алуучулардын негизги кирешесинин 11,5 пайызы) (2.2.1-таблица). Ошол эле учурда кыйла аз карыз оорчулугу **чакан банктардын** ири карыз алуучуларында белгиленген.

2.2.1-таблица. Банк кардарларынын* 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгындагы карыз оорчулугу

	Банк сектору	Ири банктар	Орто банктар	Чакан банктар
Кредит боюнча карыздардын калдыгы, млрд сом	22 577,3	8 246,4	9 777,5	4 553,5
15 ири карыз алуучу кредиттеринин салыштырма салмагы банк секторунун кредиттик портфелинин жалпы көлөмүндө, пайыздарда	22,2%	17,3%	24,5%	32,5%
Кредит боюнча карыздарды тейлөө чыгашалардын карызгерлердин жалпы кирешесине болгон катышы, пайыздарда	11,5%	11,5%	11,5%	11,4%

Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары, Улуттук банктын эсептөөлөрү

* Ар бир коммерциялык банктардын 15 ири карызгеринен маалыматтар

Чет өлкө банктарында карыз оорчулугу деңгээли жергиликтүү банктарга караганда жогору катталган (2.2.2-таблица).

2.2.2-таблица. 2017-жылдын* биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча жергиликтүү жана чет өлкө банктарындагы карыз оорчулугу

	Ата мекендик банктар	Чет өлкөлүк банктар
Кредит боюнча карыздардын калдыгы, млрд сом	5 746,4	16 830,9
15 ири карыз алуучу кредиттеринин салыштырма салмагы банк секторунун кредиттик портфелинин жалпы көлөмүндө, пайыздарда	14,9%	26,7%
Кредит боюнча карыздарды тейлөө чыгашалардын карызгерлердин жалпы кирешесине болгон катышы, пайыздарда	6,8%	15,7%

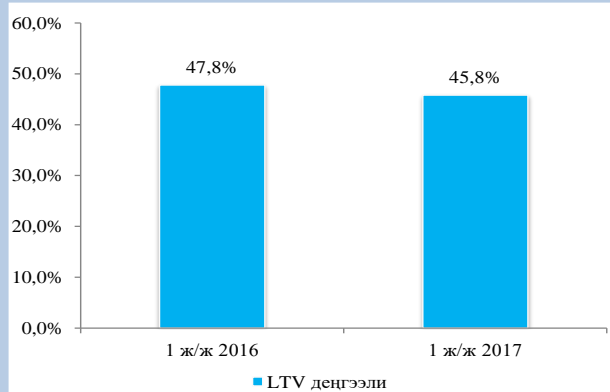
Булагы: Коммерциялык банктардын маалыматтары, Улуттук банктын эсептөөлөрү

* Ар бир коммерциялык банктардын 15 ири карызгеринен маалыматтар

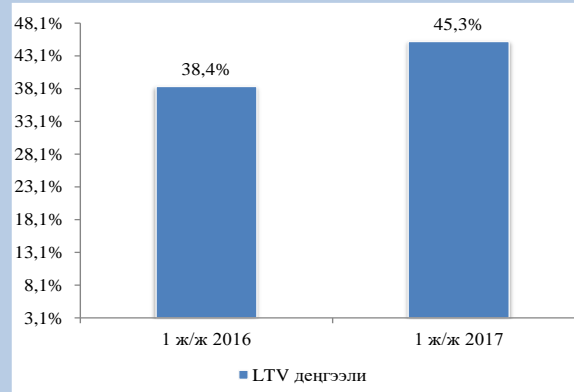
Карыз алуучулардын кредиттеринин камсыздалышы

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгында банк сектору боюнча LTV айкын деңгээли 45,8 пайызды түзгөн. Түптөлгөн күрөөлүк камсыздоонун деңгээли, кредиттик каражаттар күрөөлүк мүлккө салыштырмалуу жогору деңгээлде камсыздалгандыгын көрсөтүүдө (2.2.14-график).

2.2.14-график. Банк секторунун бардык карыз алуучулары боюнча LTV деңгээли

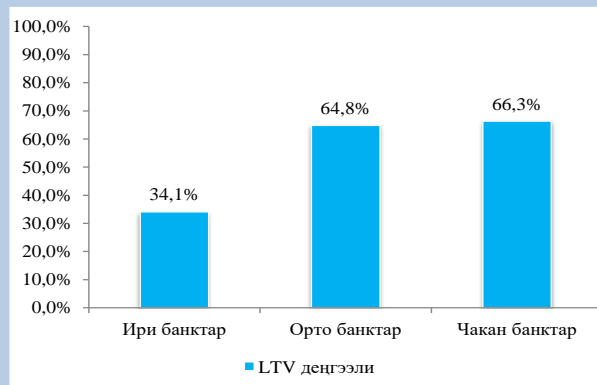

2.2.15-график. Банк секторунун 15 ири карыз алуучу боюнча LTV деңгээли

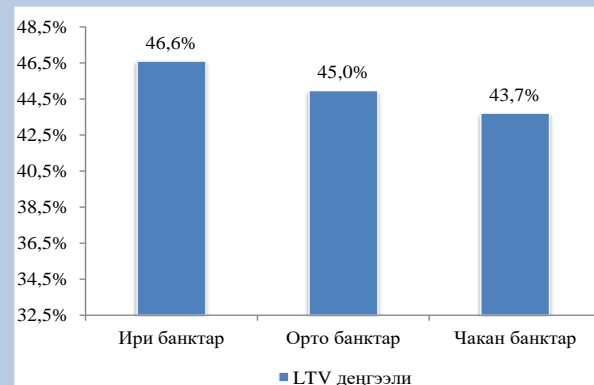

Мында, ири банктарда LTV мааниси орто жана чакан банктарга жана бүтүндөй банк секторуна караганда төмөн (2.2.16-график).

2.2.16-график. 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктар топтору боюнча бардык карыз алуучулар боюнча LTV деңгээли

2.2.17-график. 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктар топтору боюнча 15 ири карыз алуучу боюнча LTV деңгээли

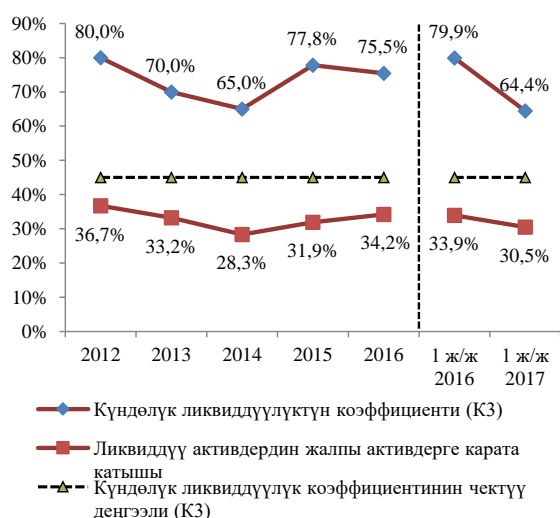

2.2.2. Ликвиддүүлүк тобокелдиги

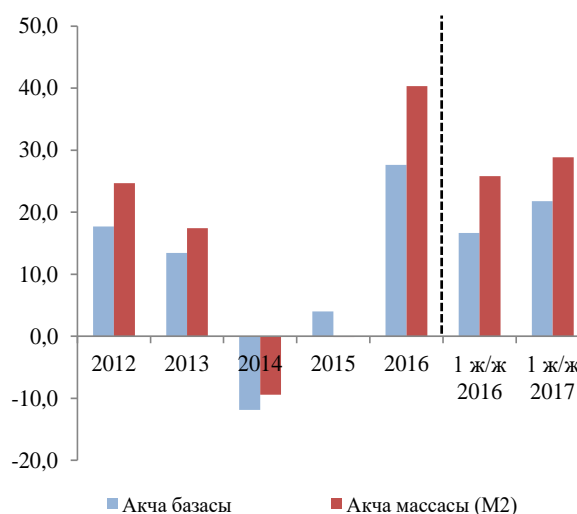
Калктын банк секторуна карата ишеними банктар милдеттенмелерин өз убагында аткаруусуна жараша калыптанат, бул банктарда ликвиддүүлүк деңгээли жетиштүү экендигин көрсөтүүдө. Жөнгө салуу максаттарында ликвиддүүлүк тобокелдигине күндөлүк ликвиддүүлүктүн экономикалык ченеми аркылуу баа берилет¹³.

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча күндөлүк ликвиддүүлүк коэффициентинин 79,9 пайыздан (2016-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча) 64,4 пайызга чейин төмөндөгөндүгү белгиленген (2.2.18-график).

2.2.18-график. Банк секторунун ликвиддүүлүк көрсөткүчтөрү

2.2.19-график. Акча массасынын (M2) жана акча базасынын өсүш арымы пайыздар

Банк секторунун ликвиддүүлүк коэффициентинин төмөндөшү күндөлүк милдеттенмелердин өсүш арымынын ликвиддүү активдердин өсүш арымынан артышы менен шартталган.

2.2.3-таблица. Финансылык активдердин жана милдеттенмелердин төлөө мөөнөттөрү 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча, млн сом

Аталышы	Төлөө мөөнөтү					Бардыгы болуп
	1 айга чейин	1-3 ай	3-6 ай	6-12 ай	12 айдан жогору	
Бардыгы болуп финансылык активдер анын ичинде кардарларга кредиттер жана финансылык ижара	64 539	9 157	10 147	17 284	89 580	190 707
Бардыгы болуп финансылык милдеттенмелер анын ичинде жеке адамдардын депозиттери жана юридикалык жактардын мөөнөттүү	81 154	9 134	16 236	15 455	28 713	150 691
Ажырым	-16 614	23	-6 089	1 829	60 867	40 016
анын ичинде кредиттер жана депозиттер	-27 852	-552	-849	2 504	60 781	34 033

¹³ Күндөлүк ликвиддүүлүктүн экономикалык ченеми – Улуттук банк тарабынан белгиленген, банктар тарабынан милдеттүү аткарылууга тийиш болгон ченемдердин бири, ага ылайык ликвиддүү активдер (өзүндө банктардын кассаларындагы жана корреспонденттик эсептериндеги каражаттарды камтыган көрсөткүчтү эсептөө үчүн) кыска мөөнөттүү милдеттенмелерден 45 пайыздан төмөн эмес деңгээлде болууга тийиш.

2.2.3. Концентрациялануу тобокелдиги

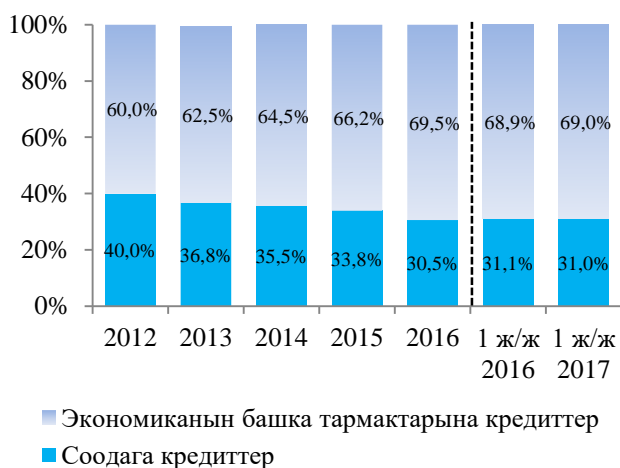
Ири каржылоо булактарынын концентрациялануусу

Кайтарым стресс-тесттин жыйынтыгы боюнча айрым банктар беш ири каржылоо булактарынын¹⁴ агылып чыгышына байланыштуу таасирге туруштук бере алган эмес (ликвиддүүлүк ченеми 45 пайыздык чектен төмөн орун алган).

Кредиттердин концентрациялануусу

Айрым банктарда бирден бешке чейин ири карыз алуучулардын потенциалдуу дефолтко¹⁵ учурашы регулятивдик капиталды Улуттук банктын экономикалык ченеминен да төмөндөтүшү ыктымал.

2.2.20-график. Кредит портфелинин тармактык концентрацияланышы

Кредит портфелинин тармактык түзүмүндө, айыл чарба тармагын кредиттөө көлөмүнүн жогорулоосунун алкагында соода кредиттеринин концентрациялануу деңгээли бир аз төмөндөгөндүгү байкалган. 2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча кредит портфелинин жалпы көлөмүндөгү соодага кредиттердин үлүшү бир аз төмөндөп, 31,0 пайызды түзгөн (2.2.20-график).

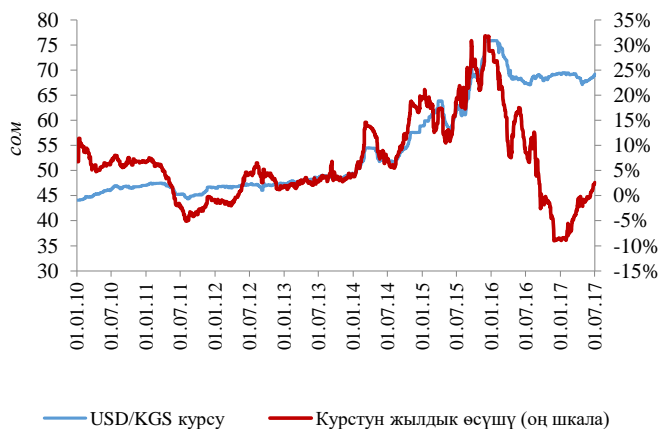
¹⁴ Ири каржылоо булактары катары кредиторлордун жана аманатчылардын каражаттарын (алынган кредиттер, эсептешүү эсептери, талап боюнча төлөнүүчү депозиттер жана мөөнөттүү депозиттер) түшүнүүгө болот.

¹⁵ Мында, банктын беш ири карыз алуучуларынын жалпы карызын түшүнөбүз.

2.2.4. Валюта тобокелдиги

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча банк секторунун тике валюта тобокелдиги орточо деңгээлде болгон.

2.2.21-график. USD/KGS номиналдык алмашуу курсунун динамикасы

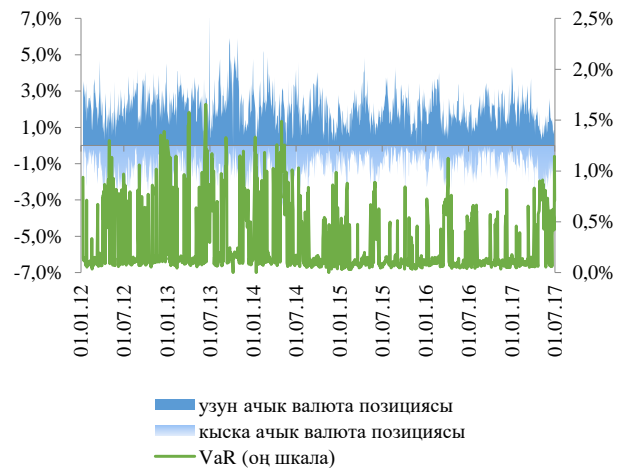

Бүтүндөй алганда банктар активдердин жана милдеттенмелердин ачык валюта позицияларын Улуттук банктын экономикалык ченемдеринин лимиттеринин чегинде сактап турган.

Банк секторунун валюта позициясын кайра баалоодон тобокелдик минималдуу деңгээлде түптөлгөн (VaR: таза суммардык капиталдын 0,1 – 1,1 пайызы, 2.2.22-график).

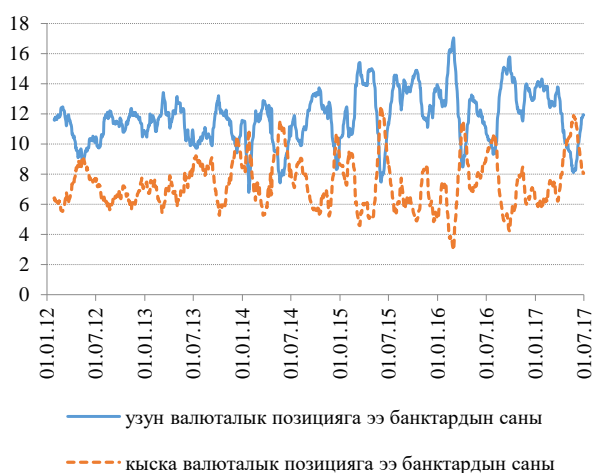
2.2.22-график. Ачык валюта позициясынын (ОВП) жана кайра баалоо тобокелдигинин динамикасы (VaR)

таза суммардык капиталдан пайыздарда

2.2.23-график. Банктардын валюталык позициясы

бирдиктерде

5-кыстырма. Кыйыр валюта тобокелдиги аркылуу кредиттик тобокелдик

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча чет өлкө валютасында орду жабылган кредиттер кредит портфелинин жалпы көлөмүнүн 25,4 пайызын түзөт, мында карыз алуучулар кирешени улуттук валютада алышкан (2.2.24-график). Кредит портфелинин мындай үлүшү валюта тобокелдигинин (кыйыр валюта тобокелдиги) таасири астында кредиттик тобокелдикке дуушарланышы ыктымал.

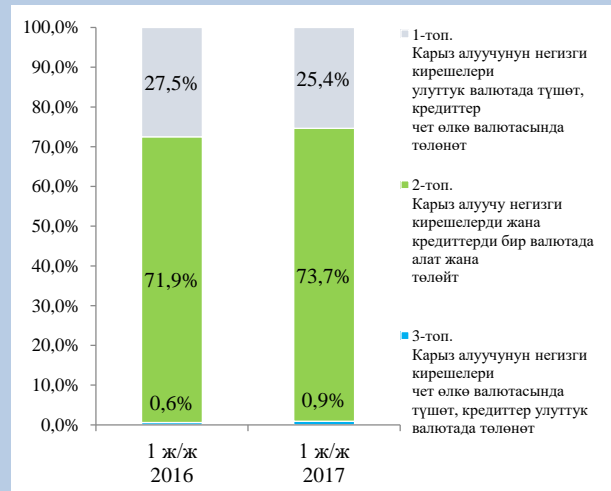
Валюта тобокелдигинин кредиттик тобокелдикке кыйыр таасири 2.2.25-графикте көрсөтүлгөн, анда кредиттер тобу боюнча классификацияланган кредиттердин үлүшү чагылдырылган:

- 1-топ – 15,5 пайыз, карыз алуучу негизги кирешесин улуттук валютада алат, ал эми кредиттерин чет өлкө валютасында төлөйт;

- 2-топ – 6,6 пайыз, карыз алуучу төлөөгө тийиш болгон негизги кирешелер жана кредиттер бирдиктүү валютада;

- 3-топ – 4,1 пайыз, карыз алуучу негизги кирешесин чет өлкө валютасында алат, ал эми кредиттерин улуттук валютада төлөйт.

2.2.24-график. Кредиттер тобу боюнча кредит портфели*

2.2.25-график. Классификацияланган кредиттердин кредиттер тобу боюнча үлүшү**

Булагы: маалыматтар ПРБОНун 37-бөлүгүнүн негизинде эсептелген, кредит портфелинин көлөмү овердрафт боюнча кредиттерди эске алуусуз көрсөтүлгөн.

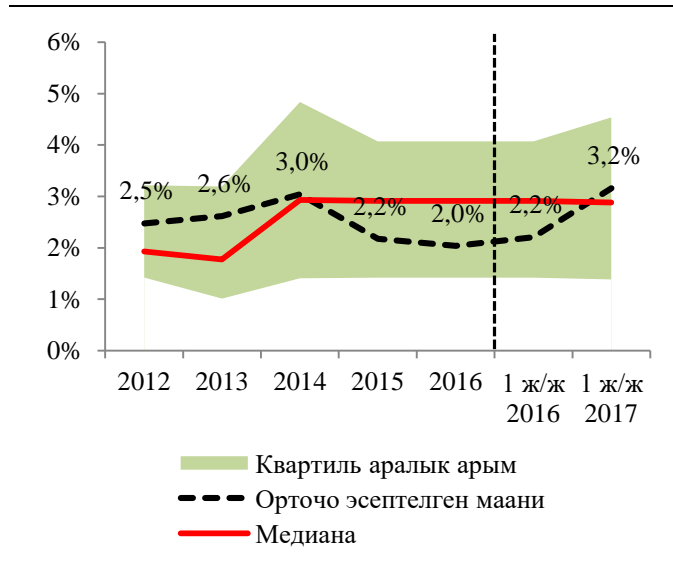
* бул графикте кредиттер топторго бөлүштүрүү менен көрсөтүлгөн. Мисалы, 1-топ боюнча кредиттердин көлөмү отчеттук күнгө карата 25,5 млрд сомду же кредит портфелинин жалпы көлөмүнүн 25,4 пайызын түзгөн (100,6 млрд сом).

** бул графикте кредит портфелиндеги классификацияланган кредиттердин ар бир кредиттик топкогу үлүшү чагылдырылган. Мисалы, отчеттук күнгө карата 1-топ боюнча классификацияланган кредиттердин көлөмү 3,9 млрд сомду же 1-топ боюнча кредит портфелинин жалпы көлөмүнүн 15,5 пайызын түзгөн (25,5 млрд сом).

2.2.5. Пайыздык тобокелдик

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча пайыздык кирешенин орточо деңгээли байкалган.

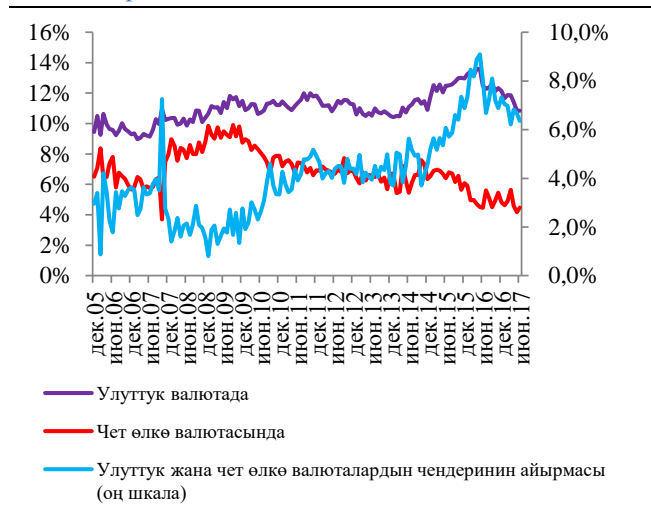
2.2.26-график. Пайыздык тобокелдик динамикасы (VaR) ТСКдан пайыздарда

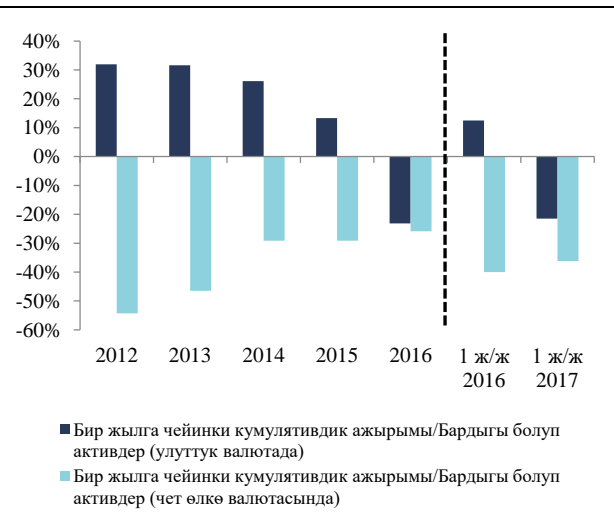
Пайыздык тобокелдиктин (VaR) таза суммардык капиталдын 3,2 пайызынан 2,2 пайызына чейин бир аз көбөйүүсү пайыздык чендердин өзгөрүүсүнө ийкемдүү келген финансылык активдер менен милдеттенмелер ортосунда ордун жабуу мөөнөттөрү боюнча ажырымдын өсүшү менен шартталган.

2011-жылдан тартып 2017-жылдын биринчи жарымы ортосунда пайыздык тобокелдиктин орточо өлчөмү жол берилген чекте катталган (таза суммардык капиталдан 2-4 пайыз).

2.2.27-график. Жеке адамдардын мөөнөттүү депозиттеринин орточо салмактанып алынган пайыздык чендеринин динамикасы пайыздар

2.2.28-график. Пайыздык тобокелдикке дуушар болгон активдердин жана милдеттенмелердин кумулятивдик ажырым

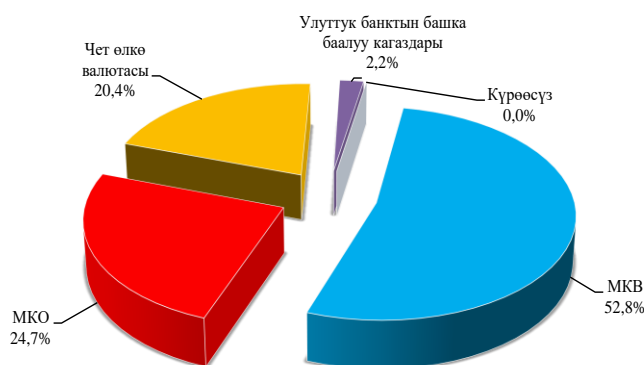

2.2.6. “Дуушарлануу” тобокелдиги

Мындай талдап-иликтөөнүн максаты – банктар аралык кредиттөөдө орун алышы ыктымал болгон “дуушарлануу” тобокелдигине баа берүү саналат, ал ликвиддүүлүккө тиешелүү проблемалар келип чыккан учурда бири-бирине терс таасирин тийгизиши ыктымалдыгын шартташы мүмкүн.

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча банктар аралык рынокто банк-резиденттер ортосунда келишилген бүтүмдөрдүн көлөмү өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 50,0 пайызга төмөндөп, 2,3 млрд сомду¹⁶ түзгөн.

2.2.29-график. 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктар-резиденттер ортосунда келишилген банктар аралык кредиттик бүтүмдөрдүн көлөмүн күрөөлүк камсыздоого жараша бөлүштүрүү пайыздар

Кыргызстандын банк секторунда банктар аралык рыноктогу кредиттердин орду, негизинен, жогору ликвиддүү мамлекеттик баалуу кагаздар же чет өлкө валютасы түрүндөгү күрөөлүк камсыздоо менен жабылат (2.2.29-график).

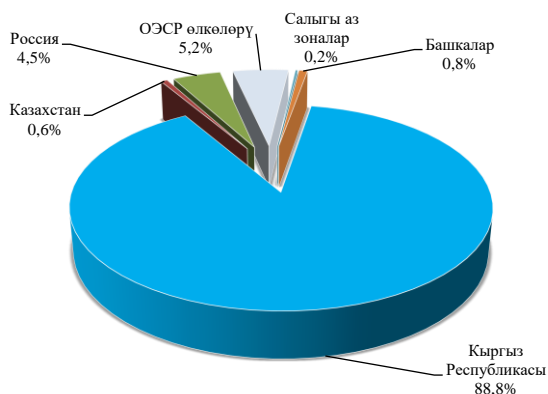
Бүтүндөй алганда, Кыргызстандын банктар аралык кредиттик рыногунда “дуушарлануу” тобокелдигинин орун алышы ыктымалдыгы төмөн, бул жогору ликвиддүү күрөөлүк камсыздоо жана бүтүмдөрдүн анчалык олуттуу эмес көлөмү менен шартталган.

¹⁶ Мында, 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде банк-резиденттер ортосунда келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмүн түшүнүүгө болот.

2.2.7. Өлкөлүк тобокелдик¹⁷

Бүтүндөй алганда, резидент эместерде жайгаштырылган активдердин көлөмү 21,5 млрд сомду же банк секторунун активдеринин жалпы көлөмүнүн 11,2 пайызын түзгөн. Жайгаштыруулардын Кыргыз Республикасынын банк секторунун активдеринин жалпы көлөмүнүн 5,2 пайыз (9,9 млрд сом) өлчөмүндөгү олуттуу бөлүгү – Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирген өлкөлөрдүн аймагына концентрацияланган.

2.2.30-график. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча активдердин географиялык түзүмү пайыздар

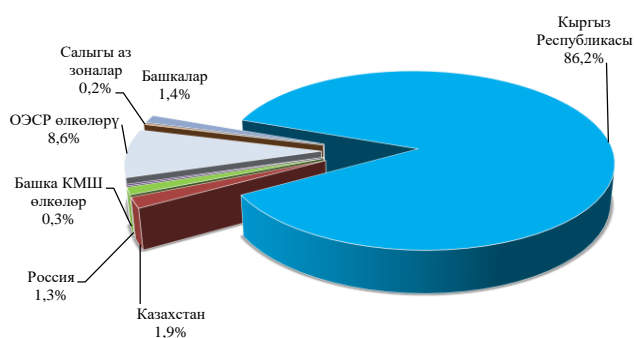

Чет өлкөдө жайгаштырылган активдердин негизги үлүшү корреспонденттик жана депозиттик эсептерде 18,7 млрд сом же резидент эместерде жайгаштырылган активдердин жалпы көлөмүнүн 87,1 пайызы өлчөмүндө топтоштурулган.

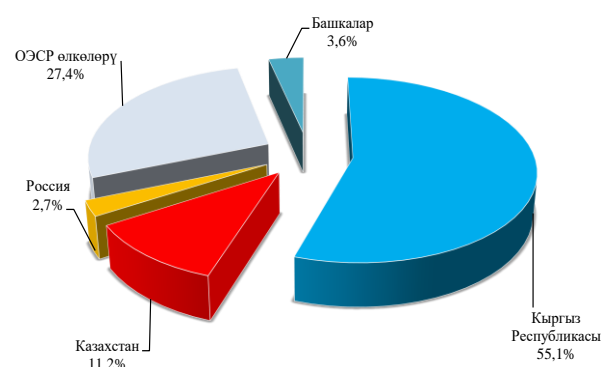
2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын банктарынын резидент эместер алдында милдеттенмелери 20,7 млрд сом же банк секторунун милдеттенмелеринин жалпы көлөмүнүн 13,8 пайызын түзгөн. Мындай ресурстардын негизги үлүшү банк-резидент эместерден кредиттер жана депозиттер

түрүндө 18,5 млрд сом же резидент эместер алдында милдеттенмелердин жалпы көлөмүнүн 89,2 пайыз өлчөмүндө тартылган.

2.2.31-график. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча милдеттенмелердин географиялык түзүмү пайызда

2.2.32-график. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча уставдык капиталдардын географиялык түзүмү пайыздар

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча чет өлкө капиталы 9,1 млрд сомду же банк секторунун уставдык капиталынын жалпы көлөмүнүн 45,1 пайызын түзгөн.

¹⁷ Мезгил-мезгили менен берилүүчү банктык регулятивдик отчеттун 1-бөлүгүндөгү маалыматтар келтирилген.

2.3. Банк секторун “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү

2.3.1. Кредиттик тобокелдикти “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү¹⁸

Кредиттик тобокелдикти “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү аркылуу кредит портфелинде “классификацияланбаган” кредиттердин¹⁹ максималдуу жол берилген үлүшү эсептелген, ал “классификациялангандар” категориясына өтүү менен капиталдын жеткиликтүүлүк коэффициентин чектүү 12 пайыз деңгээлине чейин төмөндөтүшү мүмкүн.

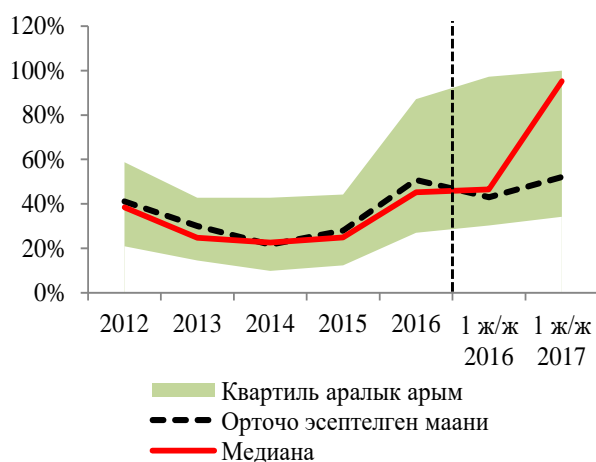
Бул ыкма банктардын буфер капиталынын запасын (таза суммардык капиталды) аныктоого мүмкүндүк берет, ал “классификацияланбаган” кредиттердин “классификацияланган” кредиттер категориясына өткөндүгүнө байланыштуу РППУ боюнча кошумча чегерүүлөрдүн ордун жабышы ыктымал²⁰.

Мындан тышкары, бул ыкма классификацияланган кредиттердин максималдуу өсүш арымын эсептөөгө мүмкүндүк берет, анда капитал шайкештиги (K2.1) 12 пайыз чектүү деңгээлге чейин төмөндөйт.

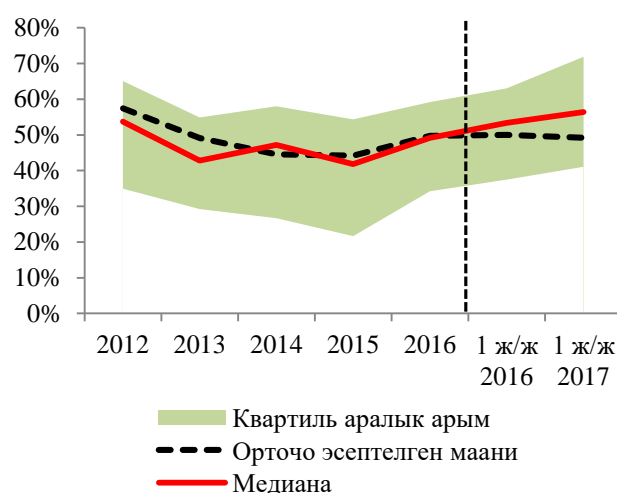
Банк секторун “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүүнүн натыйжасында 2017-жылдын биринчи жарымынын акырына карата абал боюнча “классификацияланган” кредиттер категориясына өткөрүлүп жаткан “классификацияланбаган” кредиттердин максималдуу жол берилген үлүшү банк сектору боюнча орточо алганда 52,0 пайызды түзгөн (2.3.1-график).

Ошентип, банк сектору кредит портфелинин сапатынын олуттуу начарлоосуна туруштук бериши мүмкүн, анын ордун жабуу үчүн орточо алганда таза суммардык капиталдын 49,2 пайызына чейин кошумча РППУ түзүү талап кылынат (2.3.2-график).

2.3.1-график. “Иштеп жаткан”²¹ кредиттердин “классификацияланган” кредиттерге²² өтүүчү максималдуу жол берилген үлүшү
классификацияланбаган кредиттерден пайыздарда

2.3.2-график. Кошумча РППУ, мында аларды түзүүдө КДК 12 пайызга чейин төмөндөшү мүмкүн
ТСКдан пайыздарда

¹⁸ Проблемалуу банктарды эске албаганда.

¹⁹ “Нормалдуу” категориясынын кредиттерин эске албаганда, алар тобокелдиксиз катары саналат.

²⁰ Мында, “иштеп жаткан” кредиттердин “классификацияланган” категориясына өтүшү үч категория (“субстандарттык”, “шектүү жана “жоготуулар”) боюнча бирдей жүрөт.

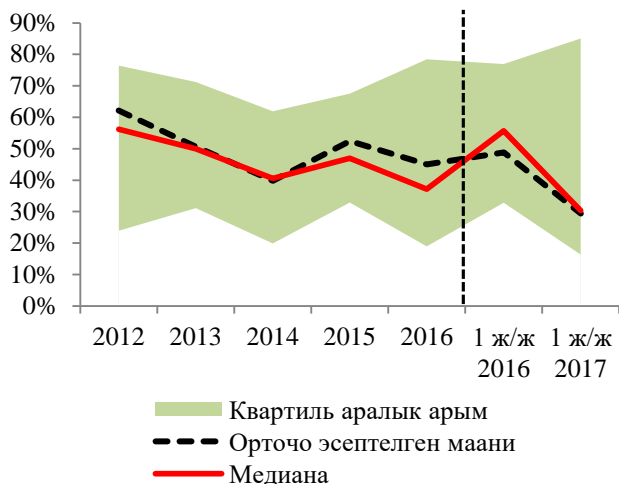
²¹ “Нормалдуу” категориясындагы кредиттерди эске албаганда.

²² Мында, капиталдын жеткиликтүүлүк коэффициенти 12 пайыз деңгээлине чейин төмөндөтүлөт.

2.3.2. Ликвиддүүлүк тобокелдигин “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү

2.3.3-график. Депозиттердин агылып чыгуу өлчөмү, мында КЗ 45 пайызга чейин төмөндөйт

кардарлардын депозиттеринин жалпы көлөмүнөн пайыздарда

Банк секторунун ликвиддүүлүк тобокелдигине баа берүү үчүн ликвиддүү активдер запасы эсептелген, ал Улуттук банктын күндөлүк ликвиддүүлүк боюнча экономикалык ченемин бузууга жол бербестен, калктын жана финансылык эмес ишканалардын депозиттеринин агылып чыгуу көлөмүнүн ордун потенциалдуу негизде жабууга жөндөмдүү:

Таасир – бул жеке адамдардын жана финансылык эмес ишканалардын депозиттеринин агылып чыгуусунун максималдуу көлөмү, ал ликвиддүүлүк ченемин 45 пайыз чектүү деңгээлге чейин төмөндөтүшү мүмкүн.

“Кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү натыйжалары (2.3.3-график), 2017-жылдын биринчи жарымынын акырына карата абал боюнча банк секторунун ликвиддүү активдеринин айкын көлөмү калктын жана

финансылык эмес ишканалардын депозиттеринин жалпы көлөмүнүн орточо алганда 29,6 пайызынын ордун жабууга жөндөмдүү экендигин көрсөткөн (2.3.1-таблица).

2.3.3. Рынок тобокелдигин “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүү

Бүтүндөй алганда, рынок тобокелдигин “кайтарым” стресс-тесттен өткөрүүнүн натыйжалары, 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча банк сектору тике пайыздык жана валюталык тобокелдиктерге бир аз ийкемдүү экендигин көрсөтүүдө.

Пайыздык тобокелдик

1-гаасир – кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чендин төмөндөшү, мында капиталдын шайкештик деңгээли чектүү деңгээлге чейин (12 пайыз) төмөндөйт.

“Кайтарым” стресс-тесттен өтүү натыйжалары банк секторунун тике пайыздык тобокелдикке карата бир аз ийкемдүү экендигин көрсөтүп турат. Кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо деңгээлинин 16,3 пайыздык пунктка төмөндөшү капиталдын шайкештик деңгээлин 12 пайыз деңгээлине чейин төмөндөтүшү мүмкүн (2.3.1-таблица).

Бүтүндөй алганда, “кайтарым” стресс-тесттин жыйынтыгы боюнча банк секторунда пайыздык тобокелдик деңгээли төмөн экендиги белгиленген.

Валюта тобокелдиги (кайра баалоо тобокелдиги)

Банк секторунун валюта тобокелдигине баа берүү үчүн ал капитал шайкештигине жана таза пайдага таасирин тийгизген АКШ долларынын курсунун максималдуу өсүш/төмөндөө арымы эсептелген.

1-гаасир – USD/KGS курсунун максималдуу өсүш/төмөндөө арымы, мында капиталдын шайкештик деңгээли (K2.1) чектүү деңгээлге чейин (12 пайыз) төмөндөйт.

“Кайтарым” стресс-тестирлөөнүн натыйжалары, банк сектору активдерди жана милдеттенмелерди кайра баалоо тобокелдигинин төмөн деңгээлине ээ экендигин көрсөтөт жана тике валюталык тобокелдикке карата төмөн ийкемдүүлүккө ээ экендигин тастыктоодо (2.3.1-таблица).

2-гаасир – USD/KGS курсунун максималдуу өсүш/төмөндөө арымы, мында коммерциялык банктардын таза пайдасы нөлдүк деңгээлге чейин төмөндөйт.

“Кайтарым” стресс-тестирлөөнүн натыйжалары, коммерциялык банктар тике валюта тобокелдигинин таасирине туруштук берүү мүмкүнчүлүгүн тастыктаган (2.3.1-таблица).

2.3.1-таблица. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча “кайтарым” стресс-тестирлөөнүн жалпы жыйынтыктары

		Банк сектору
	Кредиттик тобокелдик	
1-сценарий	“Классификацияланган” категориясына өткөн классификацияланбаган кредиттердин үлүшү, <i>пайыздарда</i>	52,0
	Пайыздык тобокелдик	
1-сценарий	Кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшү, мындай шартта КДК <i>пайыздык пункттарда</i> 12% чейин азаят	16,3
	Валюталык тобокелдик	
1-сценарий	USD/KGS курсунун өсүш арымы (±), мындай шартта КДК <i>пайыздарда</i> 12% чейин төмөндөйт	Коммерциялык банктар тике валюталык тобокелдикке дуушар болушат (валюта курсунун 100 % көбүрөөккө өзгөрүшү)
2-сценарий	USD/KGS курсунун өсүш арымы (±), мындай шартта таза пайда <i>пайыздарда</i> нөл деңгээлине чейин төмөндөйт	
	Ликвиддүүлүк тобокелдиги	
1-сценарий	Кардарлардын депозиттеринин үлүшүнүн депозиттердин жалпы көлөмүнөн агылып чыгышы, мында утурумдук ликвиддүүлүк коэффициенти <i>пайыздарда</i> 45% чейин төмөндөйт	29,6

III. БАНКТЫК ЭМЕС ФИНАНСЫ-КРЕДИТ УЮМДАРЫ

Бүтүндөй алганда, банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын (БФКУ) системасынын абалы жетишээрлик туруктуу катары мүнөздөлгөн. Негизги көрсөткүчтөрдүн: активдердин, кредит портфелинин, капиталдын өсүшү белгиленген. Стресс-тесттердин натыйжалары БФКУлар системасынын кредиттик тобокелдиги орточо деңгээлде экендигин көрсөткөн.

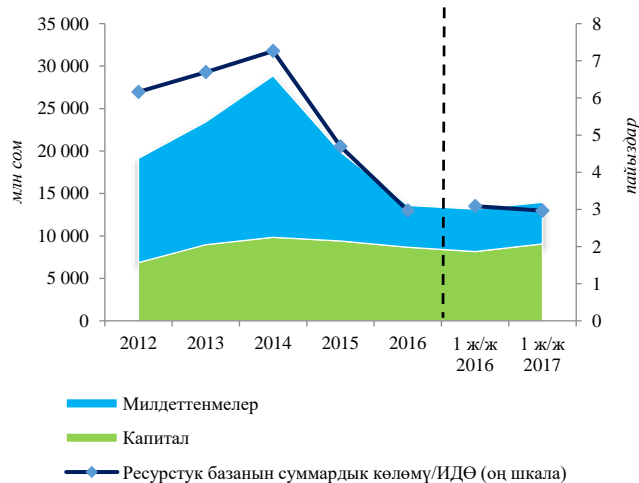
Микрофинансылык уюмдардын жана кредиттик союздардын кредиттери боюнча орточо салмактанган пайыздык чендери 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда төмөн катталган.

3.1. Негизги тенденциялар

Кыргызстанда 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча иши Улуттук банк тарабынан лицензияланууга жана жөнгө салынууга тийиш болгон банктык эмес финансы-кредит уюмдар системасында: адистештирилген финансы-кредит уюму – “КСФК” ААКсы, 114 кредиттик союз, 159 микрофинансылык уюм (анын ичинде 6 микрофинансылык компания, 101 микрокредиттик компания жана 52 микрокредиттик агенттиктер) жана 385 алмашуу бюросу камтылган.

Ресурстар

3.1.1-график. БФКУнун милдеттенмелеринин жана капиталынын динамикасы

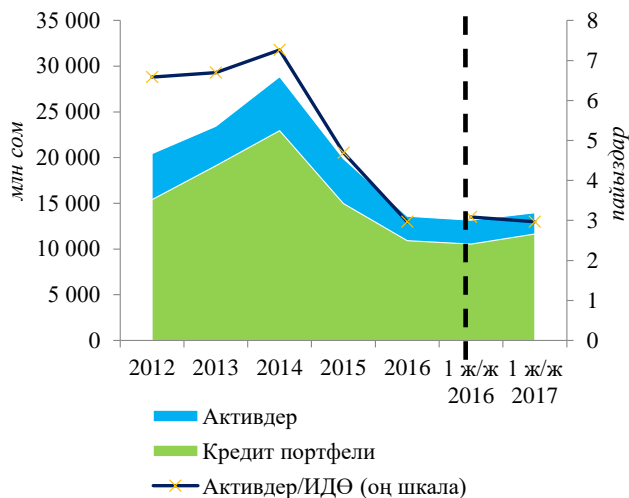
2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча БФКУлардын милдеттенмелери өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 1,9 пайызга төмөндөп, 4 908,1 млн сом өлчөмүндө түптөлгөн. Кароого алынган мезгил ичинде БФКУлардын капиталы 11,1 пайызга жогорулап, 9 064,4 млн сомду түзгөн (3.1.1-график).

Булагы: Улуттук банк

Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компаньон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

Активдер

3.1.2-график. БФКУнун активдеринин жана кредиттеринин динамикасы

Булагы: Улуттук банк
 Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компаньон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

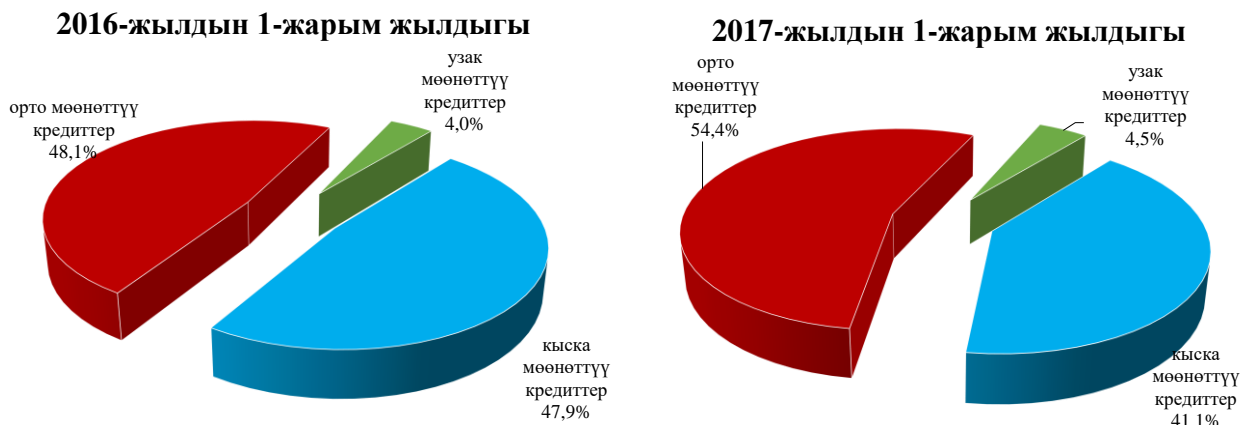
Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчеттун маалыматтарына ылайык, БФКУлардын чогуу алгандагы активдери 2017-жылдын биринчи жарым жылы ичинде 6,2 пайызга жогорулап, 13 972,5 млн сомду түзгөн²³. Мындай жогорулоо БФКУлардын кредит портфелинин жогорулоосунун эсебинен камсыздалган (3.1.2-график).

БФКУлардын негизги иш багыты катары, мурдагыдай эле, кредиттөө саналат. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча БФКУлардын кредит портфелинин көлөмү 10,5 пайызга жогорулоо менен 11 648,6 млн сом өлчөмүндө түптөлгөн (3.1.1-таблица).

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча карыз алуучулардын саны 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 5,4 пайызга көбөйүп, 238 654 адам чегинде катталган.

Отчеттук мезгил ичинде БФКУ тарабынан сунушталган төлөө мөөнөтү боюнча кредиттер түзүмүндө айрым өзгөрүүлөр белгиленген. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча кыска мөөнөттүү кредиттик ресурстар үлүшүнүн төмөндөшү, ошондой эле орто мөөнөттүү кредиттердин үлүшүнүн жогорулоосу байкалган. Узак мөөнөттүү кредиттердин үлүшү олуттуу өзгөрүүгө дуушар болгон эмес (3.1.3-график).

3.1.3-график. БФКУнун кредит портфелинин төлөө мөөнөттөрү боюнча түзүмү

Булагы: Улуттук банк
 Эскертүү: Бир мезгил ичиндеги маалыматтар

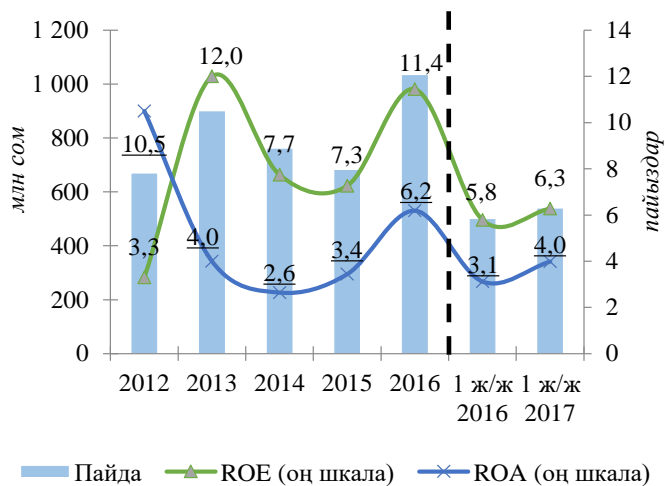
БФКУнун кредит портфелинин олуттуу бөлүгү, аларда топтоштурулган негизги региондор катары (чогуу алгандагы кредит портфелинин 78,3 пайызы) Бишкек шаарына, Чүй, Ош жана Жалал-

²³ “КСФК” ААКсын эске албаганда.

Абад областтарына туура келген, бул республиканын аталган региондорунда катталган иш жигердүүлүккө байланыштуу келип чыккан.

Кирешелүүлүк²⁴

3.1.4-график. БФКУнун кирешелүүлүк көрсөткүчтөрүнүн динамикасы *

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча БФКУнун таза пайдасы 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 7,6 пайызга жогорулап, 540,3 млн сомду түзгөн. Отчеттук мезгилдин акырына ROA кирешелүүлүк көрсөткүчү 0,9 п.п. жогорулап, 4,0 пайыз, ал эми ROE көрсөткүчү 0,5 п.п. жогорулап, 6,3 пайыз чегинде түптөлгөн (3.1.4-график).

Булагы: Улуттук банк

*КСФКны эске албаганда

²⁴ ROA жана ROE индикаторлору жылдык эсептөөдө алынган.

3.2. Банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын ишине мүнөздүү тобокелдиктер

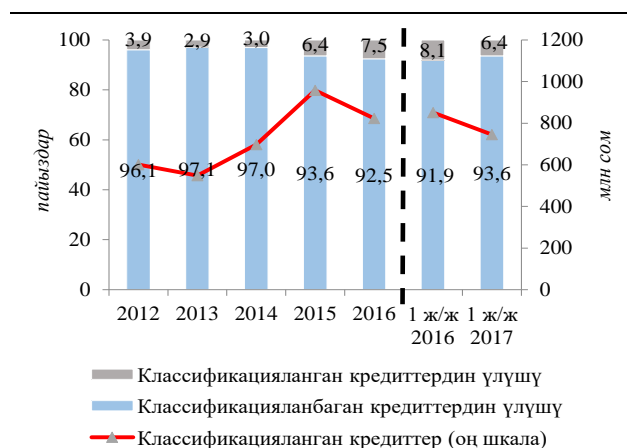
БФКУлардын ишинде келип чыгышы ыктымал болгон тобокелдиктердин негизги факторлору катары кредит портфелинин сапаты, тармактык жана институционалдык концентрация, ошондой эле БФКУ секторунун тышкы карызынын абалы саналат.

БФКУлардын кредит портфелинин сапаты

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча БФКУлардын кредит портфелиндеги классификацияланган кредиттердин үлүшү 6,4 пайызды түзгөн, мында алардын номиналдык көлөмүнүн 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 105,3 млн сомго же 12,4 пайызга төмөндөгөндүгү байкалган (3.2.1-график).

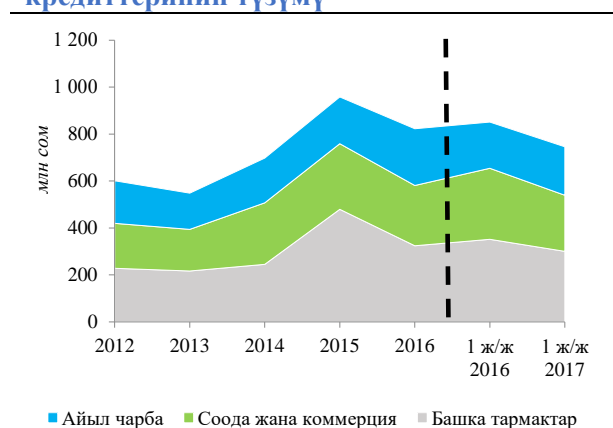
Отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча БФКУлардын классификацияланган кредиттеринин түзүмүндө айыл чарбасына сунушталган тейлөөгө алынбаган кредиттер үлүшүнүн өсүшү белгиленген (2016-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 4,6 п.п.). БФКУлардын классификацияланган кредиттеринин жалпы көлөмүндөгү алардын үлүшү 27,7 пайызды түзгөн (3.2.2-график).

3.2.1-график. БФКУнун кредит портфелинин сапаты

Булагы: Улуттук банк
Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компаньон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

3.2.2-график. Экономика тармактары боюнча БФКУнун классификацияланган кредиттеринин түзүмү

Булагы: Улуттук банк
Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компаньон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

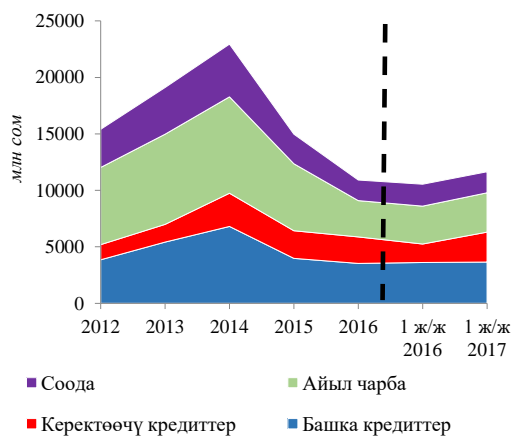
Тармактык концентрация

БФКУлардын кредит портфели айыл чарбасына (БФКУлардын кредиттеринин жалпы көлөмүнүн 29,9 пайызы), ошондой эле соода жана керектөө кредиттерине (кредит портфелинин жалпы көлөмүнүн, тиешелүүлүгүнө жараша, 16,0 жана 22,7 пайыз) багытталган (3.2.3-график). Айыл чарбасын кредиттөө аба-ырайы шарттарына байланыштуу жогору тобокелдиктер менен коштолгон.

Институционалдык концентрация

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча үч ири БФКУлардын активдеринин үлүшү 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 3,1 п.п. жогорулап, БФКУлар системасынын активдеринин жалпы көлөмүнүн 43,3 пайызын түзгөн.

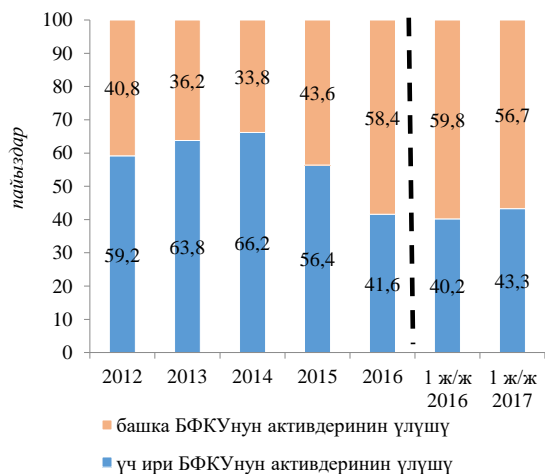
3.2.3-график. БФКУнун кредит портфелинин тармактык түзүмү

Булагы: Улуттук банк

Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компаньон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

3.2.4-график. БФКУнун активдеринин институционалдык түзүмү

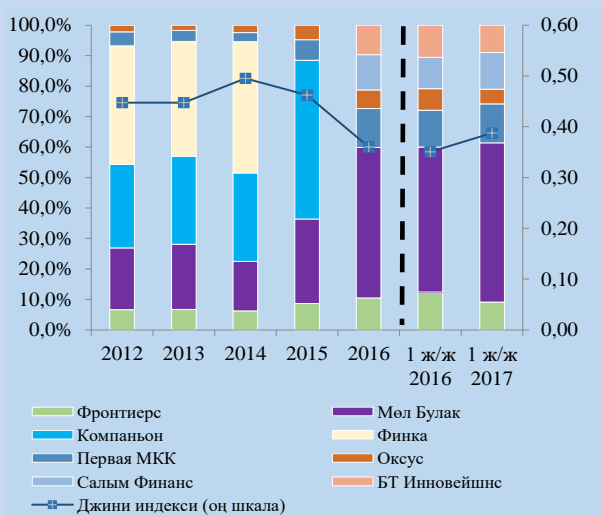
Булагы: Улуттук банк

6-кыстырма. Концентрациялануу индексинин негизинде БФКУ системасынын ишине баа берүү²⁵

Херфиндаль-Хиршман индекси

БФКУ системасында концентрациялануу тобокелдигин талдап-иликтөө максатында Херфиндаль-Хиршман индекси²⁶ эсептелип чыккан. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча БФКУ системасы үчүн индекстин мааниси 1 018,1 пунктуу түзгөн. Эмпирикалык эрежеге ылайык²⁷ алынган маани БФКУнун активдеринин орто көлөмдө концентрациялануусун же микрофинансылык рыноктун орточо концентрациялануусун тастыктайт.

3.2.5-график. Джини индексинин жана 6 ири БФКУнун активдеринин динамикасы

Джини индекси

БФКУнун активдеринин бирдей бөлүштүрүлүшүнө баа берүү максатында Джини индекси эсептелип чыккан. 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча индекстин мааниси 0,388 түзгөн, бул активдердин ири микрофинансылык институттар ортосунда бирдей бөлүштүрүлгөндүгүн тастыктайт. Мында, отчеттук мезгилде концентрациялануу деңгээлинин жогорулагандыгы белгиленген (3.2.5-график).

Булагы: Улуттук банк

Эскертүү: 2015-жылдан тартып маалыматтар “Финка МКК” ЖАКты, 2016-жылдан тартып “МФК Компанийон” ЖАКты эске алуусуз келтирилген

²⁵ Концентрациялануу индекстери 6 ири БФКУлардын маалыматтарынын негизинде эсептелген.

²⁶ $H = \sum_{i=1}^n (\text{доля}_i)^2$.

²⁷ Рыноктун концентрациялануу деңгээлин аныктоо үчүн төмөнкүдөй эмпирикалык эрежелер колдонулган:

- индекс 0,1ден (же 1.000) төмөн мааниге ээ – рыноктун бир аз концентрацияланышы,
- индекс 0,1ден 0,18ге (же 1.000ден 1.800ге) чейинки мааниге ээ – рыноктун орточо концентрацияланышы,
- индекс 0,18ден (же 1.800) жогору мааниге ээ – рыноктун жогорку деңгээлде концентрацияланышы.

БФКУнун тышкы карызынын абалы

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча БФКУнун тышкы карызынын көлөмү 22,1 млн АКШ долларын түзгөн. БФКУнун тышкы карызынын олуттуу бөлүгү чет өлкөлүк коммерциялык финансы-кредит уюмдары тарабынан сунушталган кредиттерге (БФКУнун тышкы карызынын жалпы көлөмүнүн 84,3 пайызы), калган бөлүгү – эл аралык финансылык институттардан кредиттерге (БФКУнун тышкы карызынын жалпы көлөмүнүн 15,7 пайызы) туура келген.

2017-жылдын биринчи жарымынын жыйынтыгы боюнча ири БФКУлардын тышкы карызы 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 0,7 пайызга жогорулап, 17,5 млн АКШ доллары чегинде түптөлгөн.

3.3. БФКУ системасын стресс-тесттен өткөрүү

БФКУнун кредиттик тобокелдигин стресс-тесттен өткөрүү

Анда кредит портфелинин сапатынын начарлоосунун бүтүндөй БФКУ системасына таасири эсептелинүүчү жөнгө салуу таасирине талдап-иликтөөлөр жүргүзүлгөн.

Стресс-тесттен өткөрүүдө төмөнкү үч сценарий кароого алынган:

1-сценарий: кредиттердин 50 пайызынын бир категориядан экинчисине өтүшү;

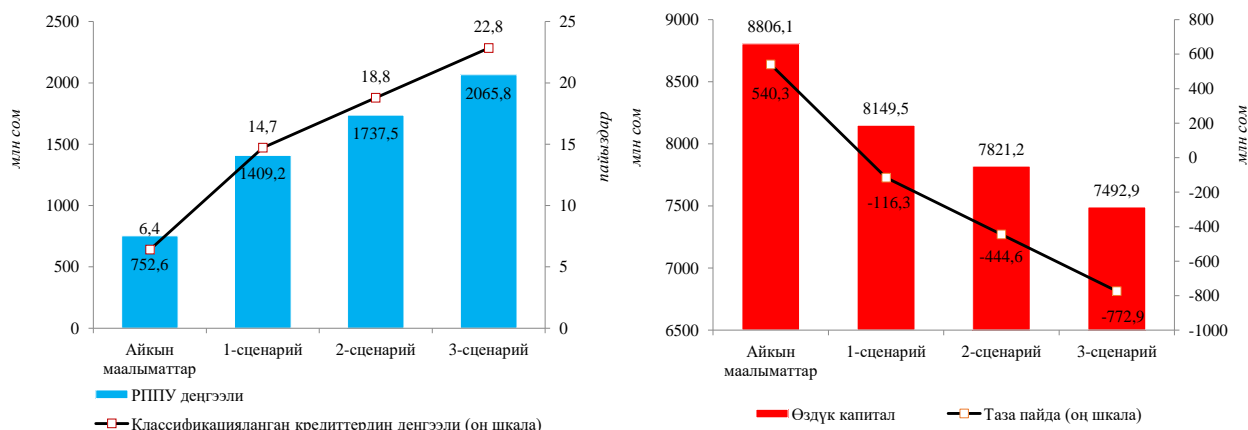
2-сценарий: кредиттердин 75 пайызынын бир категориядан экинчисине өтүшү;

3-сценарий: кредиттердин 100 пайызынын бир категориядан экинчисине өтүшү.

Мында, кредиттердин бир категориядан экинчисине өтүшү төмөнкүдөй категориялар боюнча бирдей калыпта жүргүзүлөт: “стандарттык”, “байкоо алдындагы”, “субстандарттык”, “шектүү” жана “жоготуулар”.

Стресс-тесттен өткөрүүдө БФКУнун кредит портфелиндеги РППУнун²⁸ үлүшү тандалып алынган сценарийге жараша 87,2 пайыздан 174,5 пайызга чейин жогорулап турган (3.3.1-график).

3.3.1-график. Кредиттик тобокелдикти стресс-тестирлөөнүн 2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча натыйжалары

Булагы: Улуттук банк, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Мында белгилей кетүүчү нерсе, кредит портфелинин сапатынын начарлоосу БФКУнун өзүк капиталынын жана таза пайдасынын бара-бара төмөндөшүнө алып келет. Биринчи сценарий ишке ашырылган учурда, БФКУ сектору рентабелдүү эмес болуп, 116,3 млн сом өлчөмүндө чыгым тарта баштайт. Экинчи жана үчүнчү сценарийлерди ишке ашыруунун натыйжасында, БФКУ секторунда чыгым, тиешелүүлүгүнө жараша, 444,6 млн сомго жана 772,9 млн сомго чейин көбөйүшү мүмкүн (3.3.1-график).

²⁸ Микрофинансылык уюмдар актив суммасынын пайыздык катышында көрсөтүлгөн чегерүүлөрдүн төмөнкү өлчөмдөрүн жүргүзүү менен тиешелүү классификациялоо категориялары үчүн жалпы жана атайы РППУну түзүшөт:

- стандарттык – 0% дан 5%га чейин
- байкоого алынган активдер – 10%
- субстандарттык – 25%
- шектүү – 50%
- жоготуулар – 100%

3.3.1-таблица. Кредиттик тобокелдикти стресс-тестирлөөнүн натыйжалары пайыздар

	БФКУлардын кредит портфелинде классификацияланган кредиттердин үлүшү
1-сценарий: кредиттердин 50% бир категориядан экинчи категорияга өтүшү	14,7
2-сценарий: кредиттердин 75% бир категориядан экинчи категорияга өтүшү	18,8
3-сценарий: кредиттердин 100% бир категориядан экинчи категорияга өтүшү	22,8

Булагы: Улуттук банк, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Биринчи сценарийди ишке ашыруунун натыйжасында, БФКУлардын кредит портфелинде проблемалуу кредиттер үлүшүнүн 8,3 пайыздык пунктка, 14,7 пайыз деңгээлине чейин көбөйүшү саналышы мүмкүн. Экинчи сценарийди жүзөгө ашырууда проблемалуу кредиттер 12,4 пайыздык пунктка, 18,8 пайыз деңгээлине чейин, ал эми үчүнчү сценарийди жүзөгө ашырууда – 16,4 пайыздык пунктка жогорулап, 22,8 пайыз деңгээлине чейин жетиши ыктымал.

БФКУлардын кредиттик тобокелдигин эконометрикалык моделдин негизинде стресс-тесттен өткөрүү

Мындай стресс-тест эконометрикалык моделдин негизинде ишке ашырылган, ал БФКУлардын классификацияланган кредиттеринин макроэкономикалык факторлордон көз карандылыгын мүнөздөйт.

3.3.2-график. БФКУнун проблемалуу кредиттеринин өзгөрүү динамикасы

Макроэкономикалык таасирдин БФКУлардын классификацияланган кредиттер үлүшүнүн динамикасына таасирине баа берүү максатында төмөнкү сценарий кароого алынган:

- ИДӨнүн өсүш арымынын 10 пайызга кыскарышы.

Бул сценарийди ишке ашырууда кредит портфелиндеги проблемалуу кредиттер үлүшү 0,8 пайыздык пунктка, 7,2 пайыз деңгээлине чейин өсүшү мүмкүн.

Булагы: Улуттук банк

IV. ТӨЛӨМ СИСТЕМАЛАРЫ

Отчеттук мезгилде Кыргыз Республикасынын төлөм системасы минималдуу деңгээлдеги тобокелдиктерге ээ катары мүнөздөлгөн.

Системалуу мааниге ээ төлөм системаларынын тобокелдик деңгээли минималдуу катталган, бул катышуучулардын Улуттук банктагы корресподенттик эсептеринде ликвиддүүлүк деңгээлинин минималдуу болушунун эсебинен жүргөн.

Өлкөнүн финансы секторунун иш туруктуулугун аныктаган негизги факторлордун бири катары натыйжалуу жана үзгүлтүксүз төлөм системасы саналат.

2017-жылдын 30-июнуна карата абал боюнча төлөм системасынын төмөнкү компоненттери иш алып барган:

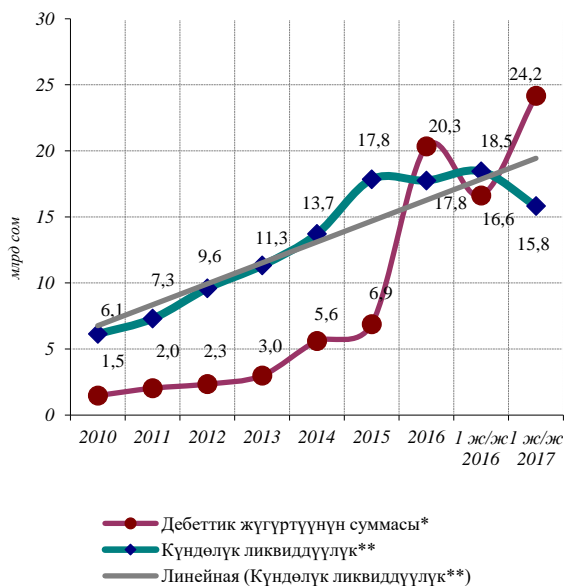
1. Улуттук банктын ири төлөмдөр системасы – Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГСРРВ).
2. Чекене төлөмдөр системасы: Майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы (СПК), төлөм карттары менен эсептешүү системасы, акча которуулар системасы, электрондук акча менен эсептешүү системасы, төлөмдөрдү дароо ишке ашыруу системасы;
3. Финансылык билдирмелерди багыттоо үчүн инфраструктура (SWIFT жамааттык пайдалануу түйүнү, Банктар аралык коммуникациялык түйүн).

2017-жылдын март айында белгиленген критерийлерге ылайык Кыргыз Республикасынын аймагында системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системалары аныкталган.

2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде **Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы** штаттык режимде иштеген.

Эсептешүүлөрдүн grosстук системасындагы финансылык тобокелдиктер деңгээли системадагы жүгүртүүгө карата катышуучулардын эсептериндеги ликвиддүү каражаттардын жогору деңгээлинин эсебинен төмөн деңгээлде катталган (ликвиддүүлүк коэффициенти – 0,7, ал эми жүгүртүү коэффициенти – 1,5 түзгөн). Катышуучулардын орточо күндүк ликвиддүү каражаттарынын көлөмү 14,3 пайызга төмөндөп (2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда), 15,8 млрд сом чегинде калыптанган (4.1-график). Мында, жүгүртүү көрсөткүчүнүн кыйла жогорулоосу белгиленген (2016-жылдын биринчи жарым жылдыгы үчүн көрсөткүчкө салыштырганда 45,4 пайызга), бул Автоматташтырылган төлөм системасында бүтүмдөр боюнча төлөмдөрдүн өсүшүнө байланыштуу болгон.

4.1-график. ГСРРВда төлөмдөрдүн жана ликвиддүүлүк көлөмүнүн орточо күндүк көрсөткүчүнүн өзгөрүү динамикасы

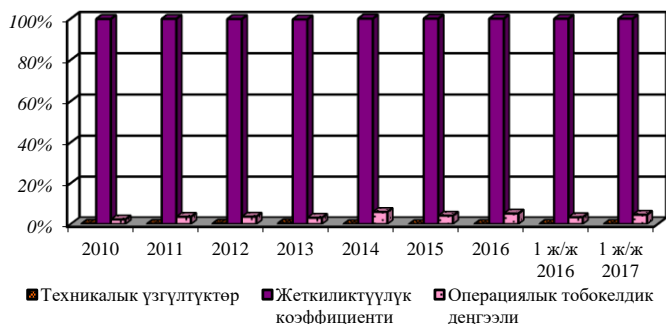
Булагы: Улуттук банктын эсептөөлөрү

Эсептешүүлөрдүн grosстук системасынын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү отчеттук мезгил ичинде жогору катталып, 100,0 пайызды түзгөн, ошол эле учурда операциялык тобокелдик деңгээли операциялык күндүн узартылышын эске алганда 4,6 пайызды түзгөн (4.2-график).

Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы системалуу мааниге ээ төлөм системасы болуп саналат, анын ишинде үзгүлтүктөрдүн келип чыгышы банк системасына сыяктуу эле, бүтүндөй өлкөнүн финансы системасына олуттуу таасирлерди жаратышы мүмкүн.

Отчеттук мезгил ичинде СПКнын ишинде финансылык тобокелдик деңгээли да минималдуу деңгээлде катталган. Катышуучулардын дебеттик таза позициянын ордун жабуу үчүн резервге койгон каражаттар зарыл деңгээлден 4 эсеге жакын арткан. СПКнын ишине мониторингдин жыйынтыгы боюнча отчеттук мезгил ичинде системадан пайдалануу көрсөткүчү жогору деңгээлде катталып, ал 99,8 пайызды түзгөн (2016-жылдын ушул эле мезгилинде – 99,7 пайыз), мында система катышуучуларынын талаптары боюнча иш регламентин узартуунун эсебинен операциялык тобокелдик деңгээли 4,6 пайыз чегинде калыптанган (4.3-график).

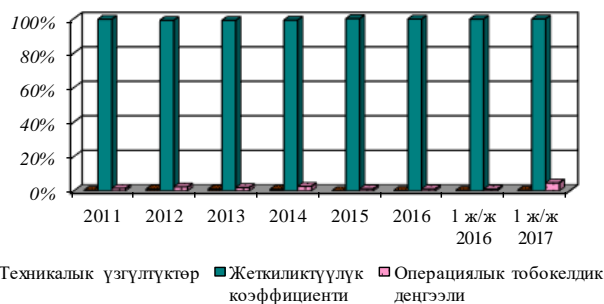
4.2-график. ГСРРВдагы жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	1 ж/ж 2016	1 ж/ж 2017
Техникалык үзгүлтүктөр	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Жеткиликтүүлүк коэффициенти	99,9%	99,8%	99,9%	99,8%	99,6%	100,0%	100,0%	100,0%	99,9%	100,0%
Операциялык тобокелдик деңгээли	0,8%	2,3%	3,6%	3,6%	3,1%	5,9%	4,1%	5,2%	3,4%	4,6%

Булагы: Улуттук банктын эсептөөлөрү

4.3-график. ПКSte жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	1 ж/ж 2016	1 ж/ж 2017
Техникалык үзгүлтүктөр	0,8%	0,4%	1,0%	1,0%	0,9%	0,0%	0,3%	0,3%	0,5%
Жеткиликтүүлүк коэффициенти	99,2%	99,6%	99,0%	99,0%	99,1%	100,0%	99,7%	99,7%	99,8%
Операциялык тобокелдик деңгээли	2,0%	1,5%	2,3%	2,0%	2,6%	1,2%	1,2%	1,0%	4,6%

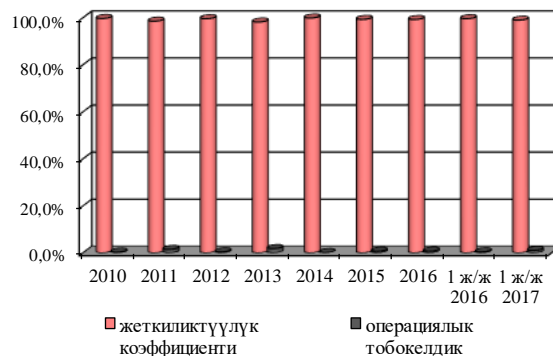
Булагы: Улуттук банктын эсептөөлөрү

Банктык төлөм карттары менен эсептешүү системасы. 2017-жылдын 1-июнуна карата абал боюнча Кыргыз Республикасында 5 эл аралык карт системалары жана “Элкарт” улуттук системасы иш алып барган.

Белгиленген критерийлерге ылайык “Элкарт” төлөм системасы улуттук система болуп саналат, аны менен 23 коммерциялык банк иш алып барат.

2017-жылдын биринчи жарымында ишкердигине мониторинг жана талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча “Элкарт” улуттук системанын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү 98,9 пайызды, ал эми операциялык тобокелдик деңгээли – 1,1 пайызды түзгөн (4.4-график).

4.4-график. Улуттук “Элкарт” системасында жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	1 ж/ж 2016	1 ж/ж 2017
жеткиликтүүлүк коэффициенти	99,7%	98,5%	99,6%	98,2%	99,9%	99,3%	99,2%	99,6%	98,9%
операциялык тобокелдик	0,3%	1,5%	0,4%	1,8%	0,1%	0,7%	0,8%	0,4%	1,1%

Булагы: Улуттук банктын эсептөөлөрү

Акча которуулар системасы. Отчеттук мезгилде коммерциялык банктарда эсеп ачуусуз эл аралык акча которууларды алуу жана жөнөтүү 14 эл аралык акча которуу системалары аркылуу ишке ашырылган (4.1-таблица).

4.1-таблица. Агымдардын эл аралык акча которуулар системаларынын ортосунда бөлүштүрүлүшү

Акча которуу системанын аталышы	Кириш		Чыгыш	
	Жалпы сандан үлүшү, %	Жалпы көлөмдөн үлүшү, %	Жалпы сандан үлүшү, %	Жалпы көлөмдөн үлүшү, %
Золотая Корона	71,6	69,6	84,9	77,1
Unistream	16,2	17,7	6,1	11,3
Лидер	2,4	1,2	0,2	0,1
Western Union	4,5	4,8	5,0	4,4
Contact	2,8	2,8	1,5	1,0
Money Gram	1,2	1,7	1,3	1,6
Анелик	0,1	0,3	0,4	4,3
Жана башкалар	1,2	1,8	0,6	0,3
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0

Азыркы учурда локалдык акча которуулар жагында алардын операторлору катары Кыргыз Республикасынын банктары саналган беш локалдык акча которуу системалары ортосунда бирдей бөлүштүрүү сакталган.

2017-жылдын биринчи жарым жыл жыйынтыгы боюнча чек ара аркылуу финансылык маалымат алмашуу үчүн алты канал иш алып барган. Бирок финансылык билдирүүлөрдүн олуттуу бөлүгү SWIFT телекоммуникациялык түйүнгө туура келген (кириш жана чыгыш төлөмдөрдүн орточо мааниси төлөмдөрдүн жалпы санынын 93,3 пайызын жана жалпы көлөмүнүн 96,8 пайызын түзгөн).

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын ишине мониторингдин жыйынтыгы боюнча 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде бардык маанилүү төлөм системалары штаттык режимде иштеп, өлкөнүн финансы системасы үчүн системалуу тобокелдиктин келип чыгуусун шарттаган эмес.

V. ФИНАНСЫ СЕКТОРУНУН ИШИН ЖӨНГӨ САЛУУНУ ӨРКҮНДӨТҮҮ

Отчеттук мезгил ичинде финансы-кредит уюмдарынын, анын ичинде ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган уюмдардын ишин жөнгө салган ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү, негизинен, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келтирүүгө багытталган.

2017-жылдын 22-июнунда күчүнө кирген Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” жана “Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иши жөнүндө” мыйзамын колдонууга киргизүү тууралуу” мыйзамдарга ылайык келтирүү максатында Улуттук банк төмөнкү багыттар боюнча 100дөн ашуун ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизген:

- Улуттук банктан лицензия алган жана иши ал тарабынан жөнгө салынган банктардын жана банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин лицензиялоо;
- банктарда корпоративдик башкаруу;
- ички контролдук жана аудит системасы;
- банктык тобокелдиктерди (кредиттик, операциялык, рыноктук, өлкөлүк, концентрациялануу тобокелдиги) четтетүү;
- банктарда тышкы аудит;
- банктык эсептер жана жеке банктык сейфтер менен иш алып баруу боюнча талаптар;
- активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга тиешелүү чегерүүлөр;
- банктын аффилирленген жактар жана банк менен байланыштуу жактар менен операцияларга карата талаптар;
- банктардын жана БФКУлардын системалык критерийлерин белгилөө;
- банктарда консолидацияланган көзөмөлдүк;
- банктардын финансылык отчетун түзүү;
- финансылык кызмат көрсөтүүлөрдөн керектөөчүлөр укуктарын коргоо;
- банктарга жана башка айрым БФКУларга карата таасир этүү чараларын колдонуу;
- көзөмөл органы жана банктар ортосунда талаш маселелерди сотко чейин жөнгө салуу;
- убактылуу администрацияны жүргүзүү тартиби;
- банктарды өз ыктыярдыгы боюнча жана мажбурлап жоюу тартиби.

Кыргыз Республикасынын “Административдик ишкердик жана административдик жол-жобо негиздери жөнүндө” мыйзамына ылайык келтирүү максатында Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 17-майындагы №19/14 токтому менен банктык эмес финансы-кредит уюмдарынын (микрокредиттик компаниялар жана микрокредиттик агенттиктер, микрофинансылык компаниялар, кредиттик союздар, кредиттик бюролор, адистештирилген финансы-кредит мекемелери, алмашуу бюролору) ишин лицензиялоо маселеси боюнча ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр жана толуктоолор бекитилген.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ФИНАНСЫЛЫК ТУРУКТУУЛУК КӨРСӨТКҮЧТӨРҮ

(пайыздар)

	2012	2013	2014	2015	2016	1 ж/ж 2016	1 ж/ж 2017
Банк сектору							
Капиталдын жеткиликтүүлүк көрсөткүчтөрү							
Тобокелдик боюнча салмактанып алынган, активдерге карата нормативдик капитал	28,3	25,0	21,8	22,4	24,8	24,5	24,0
Тобокелдик боюнча салмактанып алынган, активдерге карата биринчи деңгээлдеги капитал	22,3	19,9	16,4	18,1	21,1	21,7	21,1
Чогуу алгандагы активдерге карата өздүк капитал	18,3	16,9	16,2	15,6	16,8	16,5	16,8
Классификацияланган кредиттердин өздүк капиталга карата катышы	18,1	16,1	16,1	24,2	27,7	28,6	27,9
Чогуу алгандагы милдеттенмелерге карата өздүк капитал	22,7	20,7	19,5	18,6	20,4	19,9	20,4
Активдердин сапаты							
Классификацияланган кредиттердин кредит портфелине карата катышы	7,2	5,5	4,5	7,1	8,8	9,0	8,4
Кредит портфелине карата РППУ	4,7	3,3	2,6	3,8	5,0	4,9	4,7
Классификацияланган кредиттерге карата РППУ	64,9	59,6	58,9	53,3	56,9	54,8	55,3
Валюталык насыялардын кредит портфелине карата катышы	53,7	53,6	57,6	55,1	44,5	44,2	41,6
Рентабелдүүлүк көрсөткүчтөрү							
ROA	3,0	2,8	2,6	1,5	0,5	0,0	0,7
ROE	18,5	18,0	18,6	10,8	3,3	-0,1	4,5
Дүн кирешеге карата пайыздык маржа	16,8	57,3	58,6	46,1	40,8	35,0	39,3
Спред	8,0	7,7	8,0	7,1	6,3	6,1	6,9
Ликвиддүүлүк көрсөткүчтөрү							
Жогорку ликвиддүү активдердин чогуу алгандагы активдерге карата катышы	36,9	33,2	28,3	31,9	34,2	33,9	30,5
Жогорку ликвиддүү активдердин кыска мөөнөттүү милдеттенмелерге карата катышы	79,5	69,9	65,0	77,8	75,5	79,9	64,4
Рыноктук тобокелдикке дуушарлануу ыктымалдыгы							
Таза ачык валюта позициясынын өздүк капиталга карата катышы	2,6	5,6	8,3	-1,9	4,3	0,4	0,7
Башка финансылык корпорациялар*							
Активдердин финансы секторунун чогуу алгандагы активдерине карата катышы	18,7	17,2	17,1	9,9	7,0	6,9	маалымат жок
Активдердин ИДӨгө карата катышы	6,6	6,7	8,0	4,7	3,0	3,1	маалымат жок
Корпоративдик сектор (орто жана при ишканалар)							
Активдердин рентабелдүүлүгү (ROA)	6,7	5,5	-0,3	-5,8	9,5	маалымат жок	маалымат жок
Капиталдын рентабелдүүлүгү (ROE)	16,3	16,4	-1,2	-25,6	39,9	маалымат жок	маалымат жок
Чогуу алгандагы милдеттенмелердин өздүк капиталга карата катышы (левераж)**	2,1	2,1	3,0	4,0	3,2	маалымат жок	маалымат жок
Күндөлүк ликвиддүүлүк коэффициенти	1,4	1,3	1,2	0,8	0,8	маалымат жок	маалымат жок
Үй чарба сектору							
Үй чарба карызынын ИДӨгө карата катышы	9,1	13,4	18,8	18,0	16,4	16,7	маалымат жок
Үй чарба карызынын колдо болгон кирешеге карата катышы	13,4	21,8	28,4	27,8	25,2	25,1	маалымат жок

Булагы: Улуттук банк, КР УСК. Эсептөөлөр: Улуттук банк

* - башка финансылык корпорациялар БФКУларды түшүндүрөт

** - корпоративдик сектордун өздүк капиталы "Центерра Голд Инк" компаниясынын акцияларын эске алуусуз берилген

ГЛОССАРИЙ ЖАНА КЫСКАРТУУЛАРДЫН ТИЗМЕСИ

Банктык аманат (депозит) – бул, финансы-кредит мекемеси тарабынан башка жак менен түзүлгөн келишим боюнча кайтарымдуулук, төлөөгө жөндөмдүүлүк, мөөнөттүүлүк шарттарында кабыл алынган акча каражаттардын суммасы. Аманаттар мөөнөттүү жана талап боюнча төлөнүүчү болуп бөлүнөт. Талап боюнча төлөнүүчү аманаттар сактоо мөөнөтүн көрсөтүүсүз, ал эми мөөнөттүү аманаттар – белгилүү бир мөөнөткө салынат.

Банктык кредиттер – бул, банк тарабынан белгилүү бир мөөнөткө кайтарымдуулук жана кредиттик пайызды төлөөгө жөндөмдүүлүк шарттарында берилген акча каражаттар.

Валюта рыногу – чет өлкө валютасын сатып алуу-сатуу боюнча операциялар ишке ашырылган рынок. Экономикалык мазмуну боюнча – бул акча рыногунун сектору, анда валюта сыяктуу өзгөчө товарга суроо-талап менен сунуш тең салмактанып турат. Өз багыты жана уюштуруу түзүмү боюнча – бул, адистештирилген институттар жана механизмдердин топтому, алар биргелешип суроо-талап менен сунуштун негизинде улуттук жана чет өлкө валютасын эркин сатуу-сатып алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылат.

Акча рыногу – рынок, мында катышуучулардын белгилүү бир чөйрөсүнүн чегинде кредиттер жана баалуу кагаздар формасындагы каражаттар кыска мөөнөткө сунушталат жана алынат.

Депозиттик мекемелер – борбордук банкты эске албаганда, негизги иши депозиттерди кабыл алуу жана кийинчерээк бул каражаттарды өз атынан жайгаштыруу болуп саналган финансылык корпорациялар.

Үй чарбачылыгы – бул, бирге жашашкан, биргелешип чарба жүргүзгөн, өз кирешелерин жана мүлкүн толугу менен же жарым-жартылай бириктиришкен жана товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн (негизинен турак жай жана тамак-аш азыктарына) белгилүү бир түрлөрүн биргелешип пайдаланышкан жеке адам же жеке адамдар тобу. Үй чарбасы кайсы болбосун экономикалык ишти, анын ичинде өндүрүштү жүзөгө ашыра алат.

Баалуу кагаздардын кирешелүүлүгү – баалуу кагаздар боюнча жылдык кирешенин анын рыноктук баасына карата катышы; баалуу кагазга ээлик кылуучу тарабынан алынган пайданын ченем (нормасы).

Дюрация – финансы инструментин төлөөгө чейинки орточо алынган мөөнөт. Финансылык активдердин төлөө мөөнөтүнө эмес, алардын наркынын пайыздык чендердин өзгөрүүсүнө карата ийкемдүүлүгүнө көрүлгөн чара катары колдонулушу мүмкүн.

Турак жай сатып алуу мүмкүнчүлүгү индекси – жарандардын батирлерди (квартираларды) сатып алуу мүмкүнчүлүгү көз карашынан, турак жай рыногунун абалынын көрсөткүчү. Стандарттык батирдин (54 чарчы метр жалпы аянты менен) орточо рыноктук наркынын үч адамдан турган үй-бүлөнүн (эки чоң адам жана бир өспүрүм) орточо жылдык кирешесине карата катышы катары эсептелет.

Төлөм системаларынан пайдалануу мүмкүнчүлүгү коэффициенти – системадан пайдалануучулар үчүн алардын талаптары боюнча кызматтардан жана маалыматтардан пайдалануу мүмкүнчүлүгү катары системанын жеткиликтүүлүгүн мүнөздөгөн көрсөткүч. Техникалык үзгүлтүктөрдөн улам иштебей токтоп калуулар, электрэнергиясын өчүрүүлөр, системанын операциялык күнүн кеч баштоо же эрте аяктоо, системадан пайдалануу убактысын кыскартат.

Төлөм системаларынын ликвиддүүлүк коэффициенти – системанын катышуучуларынын эсептеринде төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн ликвиддүү каражаттардын жетиштүүлүгүн мүнөздөйт.

Макропруденциалдык талдап-иликтөө – бул, бүтүндөй финансы системасынын таасирдүү жактарына жана чабал жерлерине баа берүү жана мониторинг жүргүзүү.

Минималдуу керектөө бюджетти – бир адамга эсептелинген бир күндүк минимумга ылайык келген минималдуу ыңгайлуулуктар жана кызмат көрсөтүүлөр топтомунун наркы.

Бир адамга эсептелинген бир күндүк минимум – адамдын жашоо-тиричилигин камсыз кылуу, анын ден соолугун сактоо үчүн зарыл болгон минималдуу керектөө куржунунун наркынын өлчөмүнө барабар, материалдык ыңгайлуулуктар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн минималдуу топтомунун нарктык баасы, ошондой эле милдеттүү төлөмдөрдүн жана жыйымдардын суммасы.

Колдо болгон киреше – өздүк керектөө үчүн багытталган, салык алынгандан кийинки таза киреше. Өздүк колдо болгон киреше, өздүк киреше менен салыктардын суммасынын ортосундагы ар түрдүүлүккө барабар же керектөө суммасына жана жыйымдар чоңдугуна шайкеш.

Реалдуу пайыздык чен – номиналдык пайыздык чен, ал инфляция деңгээлине карата корректировкаланган.

Баалуу кагаздар рыногу – баалуу кагаздардын компания-депозитарийлери, эсептик жана клирингдик палаталар, ошондой эле биржанын ишкердигине байланыштуу кызматтарды сунуштаган башка компаниялар сыяктуу уюштурулган биржалар жана түзүмдөр. Бул категорияга иши финансылык корпорациялар тарабынан камсыздалган депозитарийлер жана клирингдин электрондук системасы, ошондой эле биржалардын жана алар менен байланыштуу институционалдык бирдиктердин ишкердигине көзөмөлдүктү жүзөгө ашырган же алардын ишин жөнгө салган улуттук өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмдар кирет.

Стресс-тесттер – бул, портфелдин макроэкономикалык жагдайда же өзгөчө, бирок чындыкка жакын жагдайларда олуттуу өзгөрүүлөргө карата кемчиликтерине баа берүү үчүн колдонуучу ыкмалар.

Жумушсуздук деңгээли – айкын жумушсуз жарандардын санынын жана экономикалык жигердүү калктын жалпы санынын пайыздык катышы.

Финансылык активдер өзүндө капиталда катышуу инструменттерин жана инвестициялык фондулардын пайларын/акцияларын, карыздык инструменттерди, туунду финансылык инструменттерди кызматкерлер үчүн акцияларга опциондорду жана монетардык алтынды камтыйт.

Финансы рыногу – катышуучулардын белгиленген иш алып баруу тартибине ылайык, экономикалык субъекттер финансылык талаптарды сатууну-сатып алууну жүзөгө ашыра турган рынок катары аныкталат.

VaR (Value at Risk) – белгилүү бир мезгил ичинде акча түрүндө келип чыгышы ыктымал болгон максималдуу жоготуулар.

ААК – ачык акционердик коом
АКШ – Америка Кошмо Штаттары
АӨБ – Азия өнүктүрүү банкы
БК – баалуу кагаздар
БФКУ – банктык эмес финансы-кредит уюмдары
ГСРРВ – Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы
ЕАЭБ – Евразия экономикалык бирлиги
ЖАК – жабык акционердик коом
ИДӨ – ички дүң өнүм
КБ – коммерциялык банк
КБИ – керектөө баа индекси
КДК – капитал жетиштүүлүгүнүн коэффициенти
КИФ – ири каржылоо булактар
КММ – күйүүчү-майлоочу материалдар
КМШ – Көз карандысыз мамлекеттер шериктештиги
КСФК (ОАО “ФККС”) – “Кредиттик союздардын финансылык компаниясы” ААКсы адистештирилген ФКМи
КР – Кыргыз Республикасы
КР УСК – Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
КР ФМ – Кыргыз Республикасынын Финансы министирлиги
КРӨ МКК – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик каттоо кызматы
КФБ – Кыргыз фондулук биржасы
МБК – мамлекеттик баалуу кагаздар
МЖ – маркетингдик жыл
МКВ – мамлекеттик казына векселдери
МКК – микрокредиттик компания
МКО – мамлекеттик казына облигациялары
МФК – микрофинансылык компания
МФУ – микрофинансылык уюмдар
МЭБК – мамлекеттик эмес баалуу кагаздар
ОЭСР – Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү уюму
ПКС – пакеттик клиринг системасы
П.п. – пайыздык пункттар
ПРБО – мезгил-мезгил менен берилүүчү регулятивдик банктык отчет
РК – Казакстан Республикасы
РКУБ – Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
РППУ – потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабуу үчүн каралган кам
РФ – Россия Федерациясы
РФББ – Россия Федерациясынын Борбордук банкы
ТСК – таза суммардык капитал
Улуттук банк – Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
ФАО (FAO) – Бириккен улуттар уюмунун Азык-түлүк жана айыл чарба боюнча иш алып барган уюму
ФКМ – финансы-кредит мекемелери
ФРС – АКШнын Федералдык резерв системасы
ЭВФ – Эл аралык валюта фонду
DTI (Debt-to-Income) – карыз алуучунун негизги жылдык кирешесине кредит берүү учурунда (негизги карыздын суммасын жана жарыяланган (анонстолгон же декларацияланган) отчеттук мезгил ичиндеги төлөм пайыздарын кошо алганда) карыз алуучунун кредиттер боюнча төлөө суммасынын катышы.
LTV (Loan-to-Value Ratio) – берилген кредиттердин көлөмүнүн күрөөлүк камсыздоонун наркына карата катышы.